

Školski sustav Nizozemske

Kovačević, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:838969>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

ŠKOLSKI SUSTAV NIZOZEMSKE

Diplomski rad

IME I PREZIME STUDENTA: Martina Kovačević

STUDIJ: Izvanredni diplomski studij *Pedagogija*

MENTOR: prof. dr. sc. Sofija Vrcelj

Rijeka, svibanj, 2019. godina

SAŽETAK

Diplomski rad bavi se analizom školskog sustava u Nizozemskoj od razine primarnog do razine tercijarnog obrazovanja. Cilj ovog rada je prikaz školskog sustava Nizozemske s posebnim osvrtom na rezultate PISA istraživanja za 2015. godinu te ispitivanje mišljenja profesora o nizozemskom školskom sustavu. Rad prikazuje školski sustav Nizozemske od razine primarnog do tercijarnog obrazovanja, a kao nadopuna uvidu u teorijski dio i rezultate PISA istraživanja, proveden je anketni upitnik sa 19 profesora koji rade na Sveučilištu u Amsterdamu i Sveučilištu u Rotterdamu. Ovo kratko istraživanje, iako se ne može generalizirati na populaciju profesora u Nizozemskoj, dobar je uvid u procjenu opće slike o školskom sustavu Nizozemske. Analiza pokazatelja obrazovne politike ukazuju da je Nizozemska u odnosu na druge zemlje Europske unije, prilično visoko rangirana u području obrazovne politike s obzirom na pokazatelje razvijenosti obrazovanja. Unutar širokih parametara koje postavlja vlada, bez nacionalnog kurikuluma, škole imaju veliku slobodu samostalne organizacije svih segmenata vezanih uz njihov rad. Školski sustav daje učenicima svih razina jednake mogućnosti, pa su stoga i rezultati ove zemlje na visokoj razini.

Ključne riječi: Odgoj i obrazovanje, sustav, Nizozemska, obrazovna politika, pokazatelj razvoja obrazovanja

ABSTRACT

The thesis deals with the analysis of the school system in the Netherlands from primary to tertiary level. The aim of this paper is to present a Dutch school system with a special focus on the results of the PISA Survey for 2015 and to examine the opinion of the professors on the Dutch school system. The paper presents the school system of the Netherlands from the level of primary to tertiary education, and as a supplement to the theoretical part and the results of the PISA survey, a questionnaire was conducted with 19 professors working at the University of Amsterdam and the University of Rotterdam. This brief study, though not generalized in the Dutch professor's population, is a good insight into the overall picture of the Dutch school system. Analysis of education policy indicators suggests that the Netherlands compared to other EU countries is rather high in the area of education policy with regard to education development indicators. Within the wide range of parameters set by the government, without a national curriculum, schools have a large freedom of independent organization of all segments related to their work. The school system provides students with all levels of equal opportunities, so the results of this country are high.

Key words: education, system, the Netherlands, education policy, indicator of education development

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	2
ABSTRACT	3
1. UVOD	6
2. POVIJESNI RAZVOJ NIZOZEMSKJE.....	7
3. OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ	9
3.1. <i>POVIJEST RAZVOJA OBRAZOVANJA U NIZOZEMSKOJ.....</i>	<i>10</i>
3.2. <i>ZAKONI I OSTALI PROPISI VEZANI UZ OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ.....</i>	<i>11</i>
3.3. <i>UPRAVLJANJE OBRAZOVNIM SUSTAVOM U NIZOZEMSKOJ</i>	<i>14</i>
3.4. <i>OBRAZOVNA POLITIKA U NIZOZEMSKOJ</i>	<i>17</i>
4. ŠKOLSKI SUSTAV U NIZOZEMSKOJ	18
4.1. <i>ODREĐENJE ŠKOLSKOG SUSTAVA – NEKE ODREDNICE I ZNAČAJKE</i>	<i>18</i>
4.2. <i>ORGANIZACIJA ŠKOLSKOG SUSTAVA U NIZOZEMSKOJ</i>	<i>20</i>
4.3. <i>KVALIFIKACIJSKI OKVIR U NIZOZEMSKOJ.....</i>	<i>24</i>
5. PRIMARNO OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ	25
5.1. <i>PODRUČJA UČENJA</i>	<i>26</i>
5.2. <i>CILJEVI I ISHODI UČENJA.....</i>	<i>27</i>
5.3. <i>VELIČINA I KVALITETA RAZREDA</i>	<i>29</i>
5.4. <i>TJEDNI I DNEVNI RASPORED.....</i>	<i>30</i>
5.5. <i>ŠKOLSKE SAVJETODAVNE SLUŽBE</i>	<i>31</i>
5.6. <i>BUDUĆI SMJER OSNOVNOG OBRAZOVANJA</i>	<i>31</i>
5.7. <i>POSEBAN ZAKONODAVNI OKVIR OSNOVNOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU</i>	<i>32</i>
6. SEKUNDARNO OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ.....	33
6.1. <i>PRVA FAZA SEKUNDARNOG (SREDNJOŠKOLSKOG) OBRAZOVANJA.....</i>	<i>35</i>
6.1.1. <i>Uvjeti upisa na prvu razinu srednjoškolskog obrazovanja.....</i>	<i>36</i>
6.1.2. <i>Starost i grupiranje učenika na prvoj razini srednjoškolskog obrazovanja</i>	<i>37</i>
6.2. <i>DRUGA FAZA SEKUNDARNOG (SREDNJOŠKOLSKOG) OBRAZOVANJA</i>	<i>37</i>
6.2.1. <i>Uvjeti upisa na drugu razinu srednjoškolskog obrazovanja.....</i>	<i>38</i>
6.3. <i>PRED-STRUKOVNO (PRIPREMNO) SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE (VMBO)</i>	<i>38</i>
6.3.1. <i>VMBO nastavni plan i program</i>	<i>41</i>

6.4.	<i>OPĆE SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE (HAVO)</i>	44
6.4.1.	<i>HAVO nastavni plan i program</i>	45
6.5.	<i>PRED-VISOKOŠKOLSKO (UNIVERZITETSKO) OBRAZOVANJE (VWO)</i>	45
6.6.	<i>TJEDNI I DNEVNI RASPORED</i>	50
6.7.	<i>ŠKOLARINA I STIPENDIRANJE</i>	51
6.8.	<i>ZAVRŠETAK SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA</i>	51
7.	TERCIJARNO OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ	53
7.1.	<i>MBO</i>	53
7.2.	<i>HBO UNIVERZITET PRIMJENJENIH ZNANOSTI</i>	54
7.3.	<i>SVEUČILIŠTE WO</i>	55
7.4.	<i>UVJETI UPISA</i>	55
7.4.1.	<i>Preddiplomski (bachelor) i diplomski (master) sustav</i>	56
7.4.2.	<i>Otvoreno sveučilište Nizozemske</i>	58
7.5.	<i>CROHO – SREDIŠNJI REGISTAR STUDIJSKIH PROGRAMA VISOKOG OBRAZOVANJA</i>	58
7.6.	<i>FINANCIJSKA POTPORA STUDENTIMA</i>	59
8.	PISA REZULTATI - POKAZATELJI USPJEŠNOSTI NIZOZEMSKE SPRAM PROSJEČNIH TRENDOVA OECD-A	60
9.	ZAKLJUČAK	65

1. UVOD

Stručna javnost slaže se da je školski sustav Nizozemske jedan od boljih među zemljama OECD-a, mjereno programom međunarodne procjene učenika (PISA) i istraživanjem vještina odraslih (PIAAC). Govoreći o školskom sustavu neke zemlje potrebno je imati na umu da je on sa svojom djelatnošću često različito zamišljen. Često se upozorava da se dešavaju brojne sistematizacije, a koje se u osnovi razlikuju prema tome da li polaze od interesa pojedinaca ili društvene zajednice (Antić, 1999). Kada se stavlja naglasak na kvalitetu nekog školskog sustava potrebno je uzeti u obzir da na njegovu razvijenost i ustrojstvo u značajnoj mjeri djeluje ekonomska razvijenost same zemlje (Vrcelj, 2000). U Nizozemskoj, stavlja se snažan naglasak na obrazovanje i samim time pruža financijska potpora, kao i stručna potpora, a sve u svrhu što većeg uključivanja djece i odraslih u obrazovanje, što kvalitetnijeg rada odgojno-obrazovnih djelatnika i kvalitetnog funkcioniranja škola na svim razinama. Svaki školski sustav, kao što navodi Vrcelj (2000: 46) „ima svoje strukturne komponente u koje idu: - predškolski odgoj namijenjen djeci od rođenja do polaska u školu; (i) – školovanje namijenjeno učenicima prvog razreda osnovne (primarne) škole do završetka srednje škole koje, s obzirom na vrstu i cilj, različito traje; i postškolsko obrazovanje koje obuhvaća više i visoke škole (sveučilišne i nesveučilišne institucije) te institucije za obrazovanje odraslih“.

U obrazovnom sustavu Nizozemske djeca u dobi od 2,5 do 5 godina pohađaju predškolsko obrazovanje, a u petoj godini života kreću u osnovnoškolsko obrazovanje koje traje osam godina. Učenici kojima je potrebna specijalizirana skrb i podrška, smješteni su u posebnim primarnim i sekundarnim školama. Učenici u prosjeku imaju 12 godina kada ulaze u srednjoškolsko obrazovanje. U srednjoškolskom obrazovanju nude se tri razine: pred-strukovno srednjoškolsko obrazovanje (VMBO), opće srednjoškolsko obrazovanje (HAVO) i pred-sveučilišno obrazovanje (VWO). Nakon VMBO obrazovanja, u prosječnoj dobi od 16 godina učenici se mogu prebaciti na srednje strukovno obrazovanje (MBO). HAVO je namijenjen kao priprema za visoko profesionalno obrazovanje (HBO), a VWO je namijenjen pripremi učenika za akademsko visoko obrazovanje (WO).

Cilj je ovog rada prikaz školskog sustava Nizozemske s posebnim osvrtom na rezultate PISA istraživanja za 2015-godinu te ispitivanje mišljenja profesora o nizozemskom školskom sustavu. Rad prikazuje školski sustav Nizozemske od razine primarnog do tercijarnog obrazovanja, a kao nadopuna uvidu u teorijski dio i rezultate PISA istraživanja, proveden je

anketni upitnik s 19 profesora koji rade na Sveučilištu u Amsterdamu i Sveučilištu u Rotterdamu. Ovo kratko istraživanje, iako se ne može generalizirati na populaciju profesora u Nizozemskoj, dobar je uvid u procjenu opće slike o školskom sustavu Nizozemske.

2. POVIJESNI RAZVOJ NIZOZEMSKE

Prema povjesnim zapisima, teritorij današnje Nizozemske prvo su nastanila germanska plemena Batavici i Frizi, te keltski Belgi početkom željeznog doba (IX. i VIII. pne). Tijekom rimskih osvajanja u I. stoljeću prije Krista pokoreni su Batavci i Belgi, dok Frizi još nekoliko stoljeća uspješno pružaju otpor napadima Sasa i Franaka kao i kristijanizaciji, te tijekom cijelog srednjeg vijeka teže za samostalnošću¹. Verdunskim ugovorom 843. godine povezuje se s Italijom i Lotarinijom, a kasnijim diobama franačke države (870. i 880.) postaje dio istočnofranačke države². Tijekom srednjeg vijeka na području Nizozemske razvio se niz samostalnih svjetovnih i crkvenih feudalnih teritorija. U područjima na jugu dominirala je tekstilna manufaktura, dok su sjeverne pokrajine iskoristile svoju dobru poziciju na moru te postale sjecište najznačajnijih pomorskih i kopnenih trgovačkih puteva u Europi. U XIV. i XV. stoljeću cijela zemlja biva ujedinjena pod vlašću burgundijskih vojvoda. 1477. godine burgundijski vojvoda Karl Smjeli svoju kćer udaje za Maksimilijana I., budućeg rimsko-njemačkog cara, čime Nizozemska postaje posjed kuće Habsburg, uz jamstvo starih povlastica. Nakon abdikacije Karla V. Habsburgovca, rimsko-njemačkog cara, Nizozemska je pridružena španjolskoj grani Habsburgovaca (1555.). Filip II., španjolski kralj, u nastojanju da Nizozemsku državno i pravno veže za Španjolsku i provede protureformaciju izaziva veliki revolt nizozemskog plemstva 1566. godine. Krvava intervencija vojvode Albe i ubijanje vođa otpora, rezultirali su ustankom 1568. godine na čelu sa Vilimom i Moritzom Oranskim. 1572. godine Alessandro Fernese, nizozemski regent, u nizozemskom ustanku vojnim i diplomatskim mjerama osigurava španjolsku vlast nad katoličkim Jugom (Arraska unija, Španjolska Nizozemska). Južne pokrajine su 1714. godine pripale Austriji (Austrijska Nizozemska). Sjeverne pokrajine (Friesland, Geldern, Groningen, Holland, Overijssel,

¹ Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43943>

² Preuzeto s <https://vojnepovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/okupacija-i-kolaboracija-u-nizozemskoj-tijekom-drugog-svjetskog-rata-1124072>

Uterecht, Seeland) su 1579. godine sklopile Utrechtsku uniju, i 1581. godine proglasile odcepljenje od Španjolske i stvorile Republiku Ujedinjenu Nizozemsku³.

Westfalskim mirom 1648. godine priznata je neovisnost Republike Ujedinjene Nizozemske. Glavni grad postaje Amsterdam, a oranska dinastije svoje sjedište smješta u Hag. Svoje zlatno stoljeće Nizozemska doživljava u XVII. stoljeću kada nakon tri rata sa Engleskom, postaje najjača trgovačka i pomorska sila Europe. Imali su svjetski najveću trgovačku flotu, država je vodila trgovinu na Baltičkom moru, bila dio španjolske i portugalske kolonijalne trgovine, trgovine sa Istočnom i Zapadnom Indijom, Južnom i Sjevernom Amerikom, kolonizirala i stvarala svoja uporišta u Africi, Aziji i Americi. Nakon pomorskih sukoba s Engleskom (1652.-54. i 1664.-67.) je izgubila primat u pomorskoj trgovini. Slabljenje Nizozemske iskoristio je Luj XIV., koji ih je pobijedio u čak četiri rata čime je osigurao dominaciju Francuske na europskom kontinentu. Vilim Oranski, nizozemski namjesnik 1689. godine stupa na englesko prijestolje čime se Nizozemsku veže za Englesku i tako se trend gospodarskog pada nastavlja⁴. Središtem slobodne političke misli Nizozemska postaje u XVII. stoljeću kada dominira filozofija racionalizma koja upisuje važna nizozemska imena kao što je Rene Dekart, Baruh de Spinoza i Gotfrid Vilhelm Frajer fon Lajbnic. Osamdesetih godina XVII. stoljeća raste utjecaj liberalnih građanskih snaga pod nazivom "patrioti" koji prihvaćaju slobodarske ideje francuskih filozofa. No, 1787. godine pristaše "oranžista" (Oranse dinastije) uspjeli su uz pomoć Pruske vojske doći na vlast nakon čega su pripadnici "patriota" potražili sklonište u Francuskoj.

Od 1793. godine Nizozemska je u vojnoj koaliciji protiv revolucionarne Francuske da bi je 1795. godine Francuska zauzela i biva proglašena Batavskom Republikom, a Vilim V. Oranski bježi u Veliku Britaniju. Godine 1806. Napoleon I. Bonaparte Batavsku Republiku pretvara u Kraljevinu Nizozemsku, za kralja postavlja brata Louisa, a 1810. godine zemlja biva uključena u francusko carstvo. Devet godina kasnije (1815. godine) na Bečkom kongresu Nizozemska se ujedinjuje sa Belgijom u Ujedinjeno Kraljevstvo Nizozemske na čelu sa kraljem Vilimom I. Oranskim (sinom Vilima V. Oranskog). Zemlja dobiva novi ustav koji je do danas više puta revidiran. Belgija se 1830. godine revolucijom u Bruxellesu odvojila od Nizozemske, ali službeno, pod pritiskom Francuske i Velike Britanije, Nizozemska to odvojenje priznaje potpisivanjem londonskog ugovora 1839. godine. Kralj Vilim I. abdicira u korist sina Vilima II. (1840.-49.) kojem je ustavnim izmjenama 1848. godine ograničena

³ Preuzeto s <https://povijest.hr/nadanasnjidan/nizozemske-zemlje-proglasile-nezavisnost-od-spanjolske-1581/>

⁴ Preuzeto s <https://povijest.hr/nadanasnjidan/nizozemskom-vladaru-ponudeno-englesko-prijestolje-1688/>

kraljevska vlast. Vilima III. (1849.-90.) naslijeđuje kćer Wilhelmina (1890-1948) za čije su se vladavine proširili kolonijalni posjedi čime je Nizozemska postala konkurentna kolonijalna velesila. Nakon I. svjetskog rata u kojem je Nizozemska ostala neutralna, provedena je velika ustavna reforma gdje je uvedeno opće pravo glasa za muškarce (1917) i žene (1922). Vrijeme između dva svjetska rata obilježila je vladavina vjerskih stranaka, gdje je najjača bila Rimokatolička državna stranka i antirevolucijska stranka. Bez najave rata 10. svibnja 1940. godine Njemačka napada i slama neutralnu i nespremnu Nizozemsku⁵. Nakon sloma, kraljica i vlada sklanjaju se u London, dok novi državni komesar Arthur Seiss-Inquart uz pomoć kvislinga organizira gospodarsko iskorištavanje Nizozemske i provedbu rasnih zakona (deportacija nizozemskih Židova u koncentracijske logore). U svibnju 1945. godine nakon Njemačke kapitulacije, kraljica se s vladom vraća u zemlju. Nakon II. svjetskog rata, političku stabilnost održavale su koalicijske vlade. Kraljica Wilhelmina 1948. godine abdicira u korist svoje kćeri Julijane⁶. Nizozemska 1947. godine učvršćuje svoju suradnju sa Luksemburgom i Belgijom (Benelux), od 1948. godine suosnivač je Sjevernoatlanskog saveza i Europske ekonomske zajednice (1957.). Kraljica Julijana 1980. godine abdicira u korist kćeri Beatrix koja 2013. godine abdicira u korist sina Willem-Alexandera. 1992. godine, kao članica Europske ekonomske zajednice sudjeluje u stvaranju Europske unije. Premijer Mark Rutte nakon reizbora 2017. godine ostaje premijer države.

Politički ustroj Nizozemske kao i neutralnost u ratovima utjecala je na ekonomski razvoj ove zemlje. Nizozemska trenutno prolazi kroz duboku ekonomsku i društvenu transformaciju koje stvaraju nove mogućnosti za osobe sa odgovarajućim kompetencijama. Tehnološki napredak u područjima kao što je digitalizacija, robotika i nanotehnologija preoblikuju način na koji ljudi komuniciraju, troše i rade, i time stvaraju nove mogućnosti za rast gospodarstva i jačanje društva. U isto vrijeme stanovništvo stari, a rastuća imigrantska populacija mijenja lice nizozemskog društva. Nizozemska se također suočava s izazovima koje nameću klimatske promjene. Visokokvalificirana populacija je ogroman potencijal čije vještine uspješno odgovaraju izazovima jer je obrazovni sustav sadržajno i organizacijski ustrojen tako da obrazuje ljude koji su uspješni na nacionalnoj i globalnoj razini (OECD SKILLS STRATEGY DIAGNOSTIC REPORT: THE NETHERLANDS, 2017)⁷

⁵ Preuzeto s <https://www.rijksmuseum.nl/en/rijksstudio/timeline-dutch-history/1940-invasion>

⁶ Preuzeto s <https://www.britannica.com/biography/Wilhelmina-queen-of-The-Netherlands>

⁷ <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/OECD-Skills-Strategy-Diagnostic-Report-Netherlands.pdf>

3. OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ

3.1. Povijest razvoja obrazovanja u Nizozemskoj

Prije osnutka Kraljevine Nizozemske (1813) obrazovanje je većinom bilo u nadležnosti privatnih vjerskih ustanova. U Ustavu Kraljevine, obrazovanje je stavljeno u nadležnost države kako bi se osigrale iste mogućnosti besplatnog osnovnog obrazovanja za sve građane, čime je označen početak nizozemskih javnih škola. Ustavom iz 1848. godine uspostavljeno je pravo privatnih organizacija na osnivanje škola ali bez financijske pomoći države. To je rezultiralo time da tijekom devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća, osnovne škole budu podijeljene na javne škole koje financira vlada i privatne škole financirane iz privatnih izvora. Neravnopravno postupanje s javnim i privatnim odgojem i obrazovanjem krajem XIX. i početkom XX. stoljeća dovelo je do "školskog spora", političke borbe za postizanjem potpune zakonske jednakosti za obje vrste škole. Godine 1917. donesena je zakonska ravnopravnost ili tzv. "Primirje 1917." (engl. Pacification of 1917.) javnih i privatnih škola⁸. Nakon 1917. godine, načelo financijske ravnopravnosti prošireno je na srednje i visoko obrazovanje. Godine 1985. Zakonom o osnovnom školstvu stvara se nova forma osnovne škole za djecu uzrasta od 4 do 12 godina kojim su javne i privatne škole potpuno odvojene. 1. kolovoza 1998. godine stupa na snagu Zakon o inkluziji u osnovnim školama (WPO) kojim se učenici s teškoćama u učenju i ponašanju integriraju u javne osnovne škole. Istog dana uređen je i Zakon o stručnim centrima (WEC) osnovnih i srednjih škola.

Prvi zakon o obveznom obrazovanju donesen je 1901. godine kojim je propisano šest godina obveznog obrazovanja (u dobi od 6 do 12 godina). Zakon je više puta izmijenjen, dopunjen i na kraju zamijenjen Zakonom o obveznom obrazovanju 1969. godine. Prema novom Zakonu, djeca su obvezna pohađati školu s punom satnicom od 6. do 16. godine. Dobna granica polaska u školu od 1985. godine smanjuje se sa šest na pet godina i njihovo školovanje traje najmanje 12 godina (UNESCO, 2012)⁹. Od 1971. godine Zakonom o obveznom obrazovanju učenici koji su završili obvezno obrazovanje, a mlađi su od 18 godina, moraju pohađati školu barem jedan dan u tjednu do kraja školske godine u kojoj navršavaju 18 godina.

U lipnju 2004. godine vlada je objavila tri dokumenta kojima su utvrđeni programi za osnovno, srednje opće i strukovno obrazovanje, kao i obrazovanje odraslih. Cilj vlade bio je ovim dokumentima informirati javnost o trenutnom stanju obrazovanja te ih uključiti u razvoj

⁸ Preuzeto s <https://education.stateuniversity.com/pages/1065/Netherlands-HISTORY-BACKGROUND.html>

⁹ (UNESCO 2012) World Data on Education. Netherlands. 7th edition, 2010/11

politike obrazovanja. Cilj je ostvaren kroz različite grupne intervjuje diljem zemlje s ciljanim skupinama (učenicima, roditeljima, stručnim suradnicima i ravnateljima). Sloboda i neovisnost u donošenju odluka bili su ključni ciljevi političkih programa za osnovno i srednje obrazovanje. Kod strukovnog obrazovanja kao i obrazovanja odraslih, glavne teme bile su vezane za inovacije u obje sfere, prostor za polaznike kao i osnivanje i vođenje institucija. Zakon iz 2007. godine zahtijevao je od učenika pohađanje škole dok ne steknu osnovnu kvalifikaciju (razina HAVO, VWO ili MBO 2). To znači da su mladi u dobi od 16 do 18 godina koji su završili obvezno školovanje ali koji još nisu stekli osnovnu kvalifikaciju, sad dužni nastaviti pohađati školu¹⁰.

3.2. Zakoni i ostali propisi vezani uz obrazovanje u Nizozemskoj¹¹

Obrazovanje u Nizozemskoj uređuje se nizom zakona i propisa, a pravni okvir za primarno (osnovnoškolsko) i sekundarno (srednjoškolsko) obrazovanje čine *Zakon o primarnom (osnovnoškolskom) obrazovanju* (WBO) iz 1981. godine te *Zakon o sekundarnom (srednjoškolskom) obrazovanju* iz 1963. godine, uključujući i njihove kasnije izmjene. Od 1985. godine posebno obrazovanje i sekundarno posebno obrazovanje regulirano je *Privremenim zakonom o posebnom obrazovanju* (engl. The Special Education Interim Act (ISOVSO)). Ovaj Zakon donesen je na rok od deset godina, međutim u konačnici je produljen za još tri godine, te je trajao sve do 1998. godine. U kolovozu 1998. godine Zakon o primarnom obrazovanju (WBO) i Privremeni zakon o posebnom obrazovanju (ISOVSO) pretvoreni su u *Zakon o primarnom obrazovanju 1998* (WPO) i *Zakon o centrima stručnosti* (engl. Expertise Centres Act (WEC)). Od tog datuma, sekundarno posebno obrazovanje za učenike s poteškoćama u učenju i ponašanju te za učenike s umjerenim poteškoćama u učenju obuhvaćeno je Zakonom o sekundarnom obrazovanju. Obrazovanje za hospitaliziranu djecu i mlade obuhvaćeno je zasebnim propisima. *Zakon o primarnom obrazovanju* (WPO) i *Zakon o centrima stručnosti* (WEC) sadrže ciljeve primarnog obrazovanja i propisuju kako bi podučavanje trebalo biti strukturirano i organizirano (sadržaj, kvaliteta, školski plan, financiranje, školska brošura, postupak žalbe). Važno je naglasiti da su tu uključena i pravila koja uređuju strukturu potpore za posebne potrebe (plan za osobe s posebnim potrebama, udruženje s ostalim ustanovama).

¹⁰ Preuzeto s <https://www.perfar.eu/policy/education/netherlands>

¹¹ World Data on Education (2010/2011). Netherlands.

Preuzeto s http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Netherlands.pdf

Zakonom o referentnim vrijednostima (engl. The Benchmarks Act) (jezik i matematika), koji je stupio na snagu u kolovozu 2010. godine, utvrđuju se referentne vrijednosti za znanje i vještine za koje se očekuje da će učenici steći u jeziku i matematici tokom različitih faza školovanja. On pruža opći okvir za organizaciju kurikuluma od strane škola i nastavnika u primarnom, sekundarnom, strukovnom sekundarnom i posebnom obrazovanju. Referentne vrijednosti uvedene su kako bi se poboljšale jezične i matematičke vještine učenika, a isto tako da se osigura kontinuitet učenja. Od 2013. godine svi učenici u osmoj godini moraju proći test za procjenu svojih jezičnih i matematičkih vještina. Iako ishodi učenja općenito vještine i znanja koje učenik mora steći do kraja primarnog obrazovanja, referentne vrijednosti na razini matematike i jezika posebno propisuju stupanj stručnosti koji se treba postići u svakoj godini školovanja.

Glavni provedbeni propisi koji se odnose na sekundarno (srednjoškolsko) obrazovanje su: *Uredba o ishodima učenja* (engl. The Attainment Targets Decree); *Uredba o sekundarnom (srednjoškolskom) obrazovanju* koja regulira poučavanje u različitim tipovima škole, uključujući i zahtjeve za upis; te, *Uredba o napuštanju ispita* (engl. The Leaving Examinations Decree) kojom se regulira izbor ispitanika i propisuje utvrđivanje ispitnih rezultata.

Nadalje, *Zakon o obrazovnoj inspekciji* (WOT) koji je na snazi od rujna 2002. godine, primjenjuje se na primarno, sekundarno, strukovno obrazovanje i na sektor obrazovanja odraslih te omogućuje inspektoratu da posluje profesionalno i nezavisno. Na taj način inspektorat može slobodno pružati smjernice institucijama kako da poboljšaju standarde na temelju vlastitih sustava osiguranja kvalitete. Prema ovom zakonu, inspektorat ima zakonsku obvezu promicati kvalitetu obrazovanja u Nizozemskoj.

U kolovozu 2006. godine, na snagu je stupio i *Zakon o obrazovnim profesijama* (engl. The Education Professions Act). Ovim zakonom reguliraju se standardi kompetencija učitelja i ostalih djelatnika u primarnom obrazovanju, sekundarnom, strukovnom i obrazovanju odraslih, kao i pred-visokom obrazovanju. Svatko tko želi postati učitelj trebat će certifikat od institucije visokog profesionalnog obrazovanja ili sveučilišta, koji pokazuje da su ispunjeni standardi kompetencija propisani ovim zakonom. Zakon također omogućuje školama da razviju politiku o kontinuiranom održavanju vještina svojih djelatnika. Odredbe ovog zakona ugrađene su u sektorsko zakonodavstvo, a inspektorat nadzire njihovu usklađenost.

Kako bi se regulirala kvaliteta pruženog obrazovanja, u kolovozu 2010. godine donesen je *Zakon o dobrom obrazovanju i dobrom upravljanju* (engl. The Good Education and Good Governance Act). Ovim zakonom vlada ima mogućnost ukinuti sredstva financiranja pojedinim osnovnim ili srednjim školama ukoliko je razina obrazovanja koju pružaju dosljedno slaba, a sve u interesu svojih učenika. Ovim zakonom određeni su minimalni uvjeti kvalitete za sve škole u Nizozemskoj.

Visoko obrazovanje regulirano je *Zakonom o visokom obrazovanju i istraživanju* (WHW) donesenim u listopadu 1992. godine, a implementiranim od rujna 1993. godine. Ovaj Zakon obuhvaća opće odredbe, uključujući i ciljeve institucija za visoko obrazovanje. On također sadržava odredbe u području planiranja i financiranja, i odredbe za suradnju između različitih vrsta institucija te isto tako odredbe vezane uz administraciju i strukturu institucija. Prema *Zakonu o akreditaciji visokog obrazovanja iz 2002.*, svi studijski programi koje nude sveučilišta i sveučilišta profesionalnog obrazovanja procjenjuju se u skladu s utvrđenim kriterijima, a akreditirani mogu biti oni programi koji ispune kriterije. Samo akreditirani programi su prihvatljivi za financiranje od vlade, a studenti primaju financijsku pomoć i diplomu samo kada završe program koji je akreditiran. Od 2002. godine odgovornosti za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju dodijeljene su nizozemskoj akreditacijskoj organizaciji (engl. Netherlands Accreditation Organization (NAO)), koja je nakon ratifikacije ugovora s flamskom zajednicom Belgije krajem 2004. godine postala nizozemsko-flamska akreditacijska organizacija (NVAO).

Kada se govori o obrazovanju odraslih i strukovnom obrazovanju, valja spomenuti *Zakon o obrazovanju odraslih i strukovnom obrazovanju* iz 1996. godine. Ovim zakonom postojeći pravni propisi za obrazovanje odraslih (Adult Education Framework Act iz 1991 (KVE)) i strukovno obrazovanje (Part-time Vocational Education Act iz 1993 (WCBO)) zamijenjeni su jedinstvenim cjelovitim zakonom. Novi zakon zamišljen je na način da donese veću koheziju različitim oblicima obrazovanja za odrasle i strukovnog obrazovanja, a kao jedan od ciljeva bio je poboljšanje povezanosti između obrazovanja i tržišta rada.

Zakonom o sudjelovanju u obrazovanju (WMO), donesenog u prosincu 1992. godine regulirano je sudjelovanje u obrazovanju uz iznimku visokog obrazovanja. Međutim taj je zakon u siječnju 2007. godine zamijenjen *Zakonom o sudjelovanju u donošenju odluka u školi* (WMS). Novi zakon regulira sudjelovanje u donošenju odluka u osnovnim i srednjim

školama, uključujući i posebne škole. Ojačano je pravo Vijeća za sudjelovanjem u informiranju te se važne odluke više ne mogu donositi bez pristanka ili savjeta Vijeća.

Za studente u visokom obrazovanju koji su mlađi od 34 godine i koji su započeli studij prije 30-e godine primjenjuje se *Zakon o studentskom financiranju 2020* (WSF 2020). Svaki student koji je upisan na akreditirani cjelodnevni smjer u visokom obrazovanju, a ovisno o ispunjavanju uvjeta, ima pravo na dodatna bespovratna sredstva, što se utvrđuje i dohotkom njihovih roditelja.

Važan zakon je *Zakon o obveznom obrazovanju* iz 1968. godine, prema kojem obrazovanje je obvezano od prvog školskog dana u mjesecu nakon mjeseca u kojem dijete navrší pet godina. Obvezno obrazovanje nastavlja se do kraja školske godine u kojoj učenik navrší šesnaest godina starosti ili je završio minimalno dvanaest školskih godina. Povezano s time je i djelomična obveza obrazovanja do osamnaeste godine (pohađanje škole najmanje jedan dan u tjednu). Od 2007. godine svi mladi ljudi ispod osamnaest godina dužni su pohađati školu dok ne postignu osnovnu kvalifikaciju.

Ovim poglavljem ukratko se približio zakonski okvir obrazovnog sustava Nizozemske, a u sljedećem će biti prikazana neka nacionalna tijela nadležna za upravljanje obrazovnim sustavom u Nizozemskoj.

3.3. Upravljanje obrazovnim sustavom u Nizozemskoj¹²

Od početka obveznog obrazovanja obrazovni sustav u Nizozemskoj s vremenom se promijenio u mnogim aspektima. Međutim, postoji jedno važno načelo obrazovnog sustava Nizozemske koje je ostalo netaknuto od početka XX. stoljeća, a to je *sloboda obrazovanja*, kojom je uvedeno jednako postupanje prema javnim i privatnim školama (Ritzen, Van Dommelen i De Vijlder, 1997).

Ovo načelo uključuje, među ostalim:

- slobodu osnivanja škole;
- slobodu poučavanja prema određenoj ideologiji ili određenom obrazovanju i načela poučavanja;
- slobodu izbora škole.

¹² Preuzeto s <https://www.government.nl/topics/themes/education> i http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Netherlands.pdf

Time je ostvareno pravo svih građana Nizozemske na osnivanje škola ili praćenje obrazovanja na temelju određenih vjerskih, ideoloških ili obrazovnih uvjerenja. Razlika, dakle, između javnih i privatnih škola u Nizozemskoj, nije u financiranju, nego u upravljanju i vođenju: je li škola pod vodstvom općina (javnih ustanova) ili udruga (vjerskih, ideoloških). Ova sloboda odgojnog obrazovanja omogućila je šarolik raspored denominacija (Driessen i Van der Slik, 2001). Međutim, uvjet za financiranje je zadovoljavanje kvalitativnih standarda koje nalaže Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti u Nizozemskoj (engl. Ministry of Education, Culture and Science (OCW)). Ocjenu kvalitete škole i usklađenosti s propisanim standardima daje inspektorat, ranije spomenut u *Zakonu o obrazovnoj inspekcijim*, u nadležnosti Ministarstva obrazovanja, kulture i znanosti. Prema tome, najprije će se pojasniti rad Ministarstva i njegove dužnosti u obrazovnom sustavu Nizozemske.

Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti organizirano je u odjeljenja odgovorna za razvoj politika u području znanosti i različitih sektora obrazovanja, nazivom primarno obrazovanje, sekundarno obrazovanje, obrazovanje za odrasle i strukovno obrazovanje, visoko obrazovanje i financiranje studenata te istraživanje i znanost. Drugi odjeli, kao odjel internacionalnih politika, ili odjel zakonodavstva i pravnih pitanja odgovorni su za pitanja koja utječu na sva područja obrazovanja. Primarne odgovornosti Ministarstva u pogledu obrazovanja odnose se na strukturiranje i financiranje sustava, upravljanje institucijama pod javnom vlašću, inspekciju, kontrolu i potporu učenika. Zakonska savjetodavna tijela Ministarstva su: Vijeće za obrazovanje; Vijeće za kulturu; i Vijeće za znanost i tehnologiju. Za superviziju obrazovanja odgovoran je obrazovni inspektorat, a neka od zaduženja inspektorata su: procjena kvalitete poučavanja na temelju provjere usklađenosti s zakonodavstvom; praćenje usklađenosti s zakonodavstvom; promicanje kvalitete poučavanja; izvještavanje o razvoju obrazovanja; te obavljanje svih ostalih zadaća i dužnosti koje su zahtjevane od strane zakona. Važna institucija je i *Središnja agencija za financiranje institucija* (CFI) koja je izvršna agencija odgovorna za financiranje obrazovnih ustanova, istraživačkih instituta i organizacija za potporu obrazovanju na temelju zakonodavstva i propisa te u skladu s utvrđenim financijskim okvirom. Njezine dužnosti uključuju prikupljanje, upravljanje i pružanje informacija o obrazovnim ustanovama u svrhu izrade pravilnika i budućeg financiranja.

Druga nacionalna tijela uključuju *Nacionalni institut za obrazovno mjerenje* (CITO) i *Nacionalni institut za razvoj kurikuluma* (SLO). CITO je zadužen za razvoj testova za učenike u osmoj godini koje škole koriste kako bi mjerili njihove krajnje rezultate te ih uspoređivali s rezultatima iz drugih škola. Također, CITO razvija testove za mjerenje napretka učenika

individualno sa svrhom prilagođavanja podučavanja individualnim potrebama. S druge strane, tu je *Nacionalni informacijski centar za podučavanje* (NICL), kao sastavni dio SLO-a, a koji proizvodi vodič s materijalima za podučavanje koji škole koriste za usporedbu sadašnjih i novih proizvoda. SLO pruža neovisne, stručne savjete i potporu za inovacije, razvoj i implementaciju kurikuluma. Nacionalni institut posluje u gotovo svim obrazovnim sektorima, uključujući osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, posebno obrazovanje, strukovno obrazovanje i obrazovanje nastavnika, te pokriva sva tematska područja. Temeljna zadaća Instituta je savjetovati vladu o važnim obrazovnim reformama i novom kurikulumu. SLO podržava i koordinira razvoj kurikuluma u suradnji sa školama i sveučilištima, brine o evaluacijama kurikuluma i pruža informacije o nastavnim materijalima.

Za cjeloživotno obrazovanje tu je *Centar za inovacije u osposobljavanju* (CINOP). To je neovisna, međunarodna istraživačka i savjetodavna agencija specijalizirana za cjeloživotno učenje, strukovno obrazovanje i osposobljavanje (VET), obrazovanje odraslih, profesionalno usmjeravanje i razvoj ljudskih resursa. *Nizozemska organizacija za međunarodnu suradnju u visokom obrazovanju* (NUFFIC) neovisna je, neprofitna organizacija koja podupire internacionalizaciju u visokom obrazovanju, istraživanju i profesionalnom obrazovanju u Nizozemskoj i inozemstvu, te pomaže u poboljšanju pristupa visokom obrazovanju diljem svijeta.

Važno je također navesti i upravljanje školama na lokalnoj razini. Tu se ističe da sve škole imaju legalno priznato nadležno tijelo, koje se naziva školskim odborom. Nadležno tijelo upravlja školom ili školama za koje je odgovorno. S administrativne strane brine se o materijalnim aspektima organizacije škole, konkretnije, o tekućim troškovima i troškovima zaposlenika. Upravljanje se odnosi na utvrđivanje politika o kurikulumu, zaposlenicima i broju upisa učenika. Nadležno tijelo odgovorno je za ono što se događa u školi u mjeri u kojoj je to regulirano zakonskim propisima. Neke od njegovih ovlasti mogu biti delegirane od strane ravnatelja škole, međutim i dalje odgovornost leži na samom kompetentnom autoritetu. U slučaju javnih primarnih i sekundarnih škola, općinski izvršni direktor može djelovati kao kompetentni autoritet. Na ravnatelju škole u primarnom obrazovanju i školama posebnog obrazovanja leži odgovornost u vođenju svakodnevne administracije. Sve su škole zakonski obavezne sastaviti plan djelovanja, i to najmanje svake dvije godine.

Sumirajući, sva tijela nadležna za upravljanje obrazovnim sustavom u Nizozemskoj, imaju jasnu regulativu i nadležnost, što je jedan od razloga uspješnosti ovog školskog sustava. Međutim, kako Nizozemska želi biti konkurentnija na europskom tržištu, gotovo svakodnevno se uvode inovacije kojima se želi poboljšati školski sustav i rad svih tijela koja

su nadležna za ovaj segment djelatnosti. U posljednjem poglavlju ovog dijela ukratko će biti prikazana obrazovna politika u Nizozemskoj, a koja je i svojevrsan uvod u prikaz školskog sustava Nizozemske po različitim razinama obrazovanja.

3.4. Obrazovna politika u Nizozemskoj

Kad se razmatra obrazovna politika najčešće se izdvajaju podaci o učinkovitosti obrazovnih sustava, institucija, programa i pojedinaca prema nizu kriterija koje su definirali globalni akteri obrazovne politike (Ben-Peretz, 2009; Rizvi i Lingrad, 2010). Obrazovna politika u Nizozemskoj predstavlja komparativnu analizu matične obrazovne politike i politike zemalja OECD-a. Uzimajući u obzir PISA istraživanje s posebnim osvrtom na izdvajanje faktora uspješnih škola i sustava, Nizozemska ima visoki stupanj autonomije škola u odlučivanju, visoku razinu sudjelovanja učitelja i nastavnika u odlučivanju o bitnim aspektima rada škole uz ravnatelje i stručne suradnike, kao i uvažavanje učiteljske i nastavničke profesije u društvu. Obrazovni sustav Nizozemske se temelji na načelu slobode obrazovanja zajamčeno člankom 23. Ustava Nizozemske gdje fizička i pravna osoba imaju mogućnost osnovati školu, odrediti načela na kojima se škola temelji i organizirati poduku u toj školi. Javne i privatne škole (ili školski odbori) mogu samostalno odlučiti kako i u kojoj mjeri će poučavati temeljne ciljeve i kurikulum koji se temelji na njihovim vjerskim, filozofskim ili pedagoškim gledištima i načelima. (Meelissen i Punter, 2015).

Obrazovni sustav Nizozemske je raznolik i odražava različita religijska, ideološka i obrazovna uvjerenja. Iako obrazovanje ima dugu povijest u Nizozemskoj, sadašnji sustav je složen, jer uključuje različite tokove obrazovanja osmišljene za pozicioniranje Nizozemske među pet najvećih svjetskih ekonomija znanja (UNESCO 2012). Obrazovni sustav kombinira centralizirani okvir s decentraliziranom upravom škole. Ovaj okvir osigurava standarde sa široko formuliranim ciljevima postignuća i nadzorom, dok su škole visoko autonomne u pitanjima vezanim uz raspodjelu sredstava, nastavni plan i program i procjenu u usporedbi s drugim zemljama OECD-a. Školski odbori odgovorni su za upravljanje školama i provedbu nacionalne obrazovne politike. Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti osigurava sredstva za sve razine obrazovanja. Javne i privatne škole financiraju se na jednakoj osnovi. Studenti plaćaju školarinu u strukovnim i visokoškolskim ustanovama. Vlada i općine odvajaju posebna sredstva za škole u kojima su učenici s posebnim potrebama. Unutar širokih parametara koje postavlja vlada, škole imaju veliku slobodu, bez nacionalnog kurikuluma, a stalna težnja za poboljšanjem i kvalitetom su odlika obrazovnog sustava u Nizozemskoj.

Današnji obrazovni sustav sastoji se od osnovnog obrazovanja za djecu od navršene četvrte do dvanaeste godine, srednjoškolskog obrazovanja za djecu od dvanaest i više godina i visokog obrazovanja. Na kraju osnovne škole učenici polažu CITO test. Rezultati ispitivanja zajedno s provjerama nastavnika koriste se za usmjeravanje učenika i roditelja prema najprikladnijoj vrsti srednje škole (UNESCO, 2012). Učenici mogu birati između nastavka četverogodišnjeg strukovnog obrazovanja (VMBO), petogodišnjeg općeg obrazovanja (HAVO) ili šestogodišnjeg pred-sveučilišnog obrazovanja (VWO). Vlada može intervenirati ako škola ne ispunjava postavljene nacionalne standarde. Unatoč odabranom obrazovnom putu, postoji određeni stupanj fleksibilnosti koji omogućava učenicima da pod određenim uvjetima prelaze iz VMBO u HAVO i iz HAVO u VWO. Na razini visokog obrazovanja, studenti mogu birati između studija na HBO (engl. Higher Professional Education) ili WO (engl. University Education)¹³.

4. ŠKOLSKI SUSTAV U NIZOZEMSKOJ

4.1. Određenje školskog sustava – neke odrednice i značajke

Kako bi se mogao razmatrati školski sustav neke zemlje, važno je najprije odrediti što zapravo on jest te kako je definiran u domeni obrazovanja. Vrcelj (2000) navodi kako se najčešće smatra da nema nejasnoća oko poimanja školskog sustava, međutim kada se razmatraju različiti relevantni izvori, uočavaju se različite terminološke odrednice školskog sustava u literaturi. Tako, Antić (1999) ističe da se niz sintagmi i sklopova, a jedan od njih je upravo i školski sustav, često rabe uz sklop sustav odgoja i obrazovanja. No, autor smatra kako valja razlikovati terminološka određenja, osobito jer svaka od njih ima svoje značenje i kao takve ih nije moguće koristiti kao sinonime. Prema tome, on smatra kako školski sustav u pedagojskoj teoriji jest „opći nacrt reguliranih oblika, razine i njihove međusobne povezanosti, zakone, propise odluke i uredbe te norme i standarde kojima se u cijelosti regulira djelovanje škola, pri čemu uzimamo cjelokupnost i međusobne odnose između raznolikih segmenata odgoja, obrazovanja i izobrazbe te dužinu trajanja, obvezatnost ili dragovoljnost pohađanja, opće i posebne preduvjete ulaska i izlaska, smjerove i vrste, raznolike ispite i završne ispite, nastavne planove, odnos općeg i posebnog, teorije i prakse,

¹³ <https://www.government.nl/topics/secondary-vocational-education-mbo-and-higher-education/higher-education>

posebne smjerove i mogućnosti za skupine ili dijelove mlade generacije itd.“ (Antić, 1999: 293-4). Jasno je prema ovoj definiciji da se u sklopu školskog sustava nalaze mnogobrojne razine, mehanizmi i elementi djelovanja koji ovisno o svrsi usmjerenja mogu funkcionirati ili funkcioniraju u međusobnoj zavisnosti (Mijatović, 1999). Budući da je škola jedan od fenomena koji imaju odlike sustava povezanih u cjelinu, može se govoriti o školskom sustavu (Vrcelj, 2000). Pritom se školski sustav može odrediti u širem i užem smislu. U širem smislu to je „sustav koji obuhvaća sve odgojno-obrazovne institucije od predškolskih do visokoškolskih“, a u užem smislu podrazumijeva se „sustav osnovnih i srednjih škola (u koji se uključuju i škole namjenjene za učenike s posebnim potrebama)“ (Vrcelj, 2000: 45). Kako bi se razumio školski sustav pojedine zemlje, nužno je shvatiti kako postoji određeni odnos i međusobna veza između pojedinih segmenata i razina školskog sustava koji se nazivaju morfološkim značajkama školskog sustava. Antić (1999: 297) navodi kako se temeljne morfološke značajke svakog školskog sustava mogu razvrstati u sedam poredbenih klasa:

- a) segmenti školskog sustava
- b) upisi u pojedine segmente i fleksibilnost školskog sustava
- c) trajanje pojedinih dijelova i cjeline
- d) institucije školskog sustava u poretku i međuodnosu
- e) profil obavezatnog školovanja i pojedinih segmenata
- f) organizacija školskog sustava
- g) konfiguracija znanja

Govoreći o prvoj značajci, *segmenti školskog sustava*, navode se sljedeći segmenti: primarni, sekundarni, tercijarni; elementarni, razredni, predmetni; predškolski, osnovnoškolski, srednjoškolski; niži, srednji, viši; visoki, dodiplomski, poslijediplomski i slično. Ulaz, prijelaz, dužina segmenta; I., II., III. razred, razredbeni postupci, kriteriji upisa, selekcija, itd., čine drugu značajku *upisi u pojedine segmente i fleksibilnost školskog sustava*. Kod treće, *trajanje pojedinih dijelova i cjeline*, misli se na trajanje pojedinih segmenata, trajanje školske godine, polugodišta ili trimestra, broja sati tijekom trajanja školskog tjedna pa sve do trajanja jednog školskog sata. *Institucije školskog sustava u poretku i međuodnosu* kategoriziraju jaslice, vrtić, osnovnu školu, obvezatno obrazovanje, srednjoškolsko obrazovanje...; vrste srednjih škola; vrste sveučilišta; prijelaz učenika iz jedne u drugu školu i slično. Kod pete morfološke značajke *profil obavezatnog školovanja i pojedinih segmenata* napominje se kako je profil uvjetovan određenjem općeg, općestručnog i stručnog obrazovanja i proporcijama njihovog međusobnog odnosa, što ovisi o konkretnom razumijevanju općeg i stručnog

sadržaja, kao i njihovog međudnosa. *Organizacija školskog sustava* može biti predmetna, razredno-predmetna, obvezatna, izborna, modulna, kreditno bodovana, vaucher, privatno, besplatno, niži, srednji, viši stupanj, itd. Kod posljednje morfološke značajke *konfiguracija znanja* naglašava se usredotočenost na kurikulum. Prema svemu navedenome razvidno je da svaki sustav ima svoju svrhu, zadaće, sadržaj, organizaciju, sredstva rada, pravila i propise prema kojima se funkcionira, kadrove, metode rada, oblike upravljanja, kontrolu i evaluaciju učinaka i mnoge druge čimbenike koji djeluju zajednički, istodobno i usklađeno, a cijeli se školski sustav utemeljuje na nizu različitih načela (Mijatović, 1999).

Govoreći o školskom sustavu Nizozemske, on obuhvaća sve obrazovne institucije u zemlji. Vertikalnim presjekom sustav je podijeljen na osnovno ili primarno obrazovanje (osnovna obvezna škola), srednje ili sekundarno obrazovanje (javne, privatne i posebne) i visoko ili tercijarno obrazovanje (strukovno obrazovanje i osposobljavanje ili sveučilišta). Školski sustav obuhvaća i poslijediplomske doktorske studije. Zahvaljujući uspješno sprovedenim reformama probleme u prelasku na više stupnjeve obrazovanja nemaju. Postoje i javne i privatne institucije na svim razinama obrazovnog sustava; privatne institucije uglavnom se temelje na vjerskim ili ideološkim načelima (Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti, 2019). U nastavku slijedi prikaz trenutne situacije školskog sustava u Nizozemskoj.

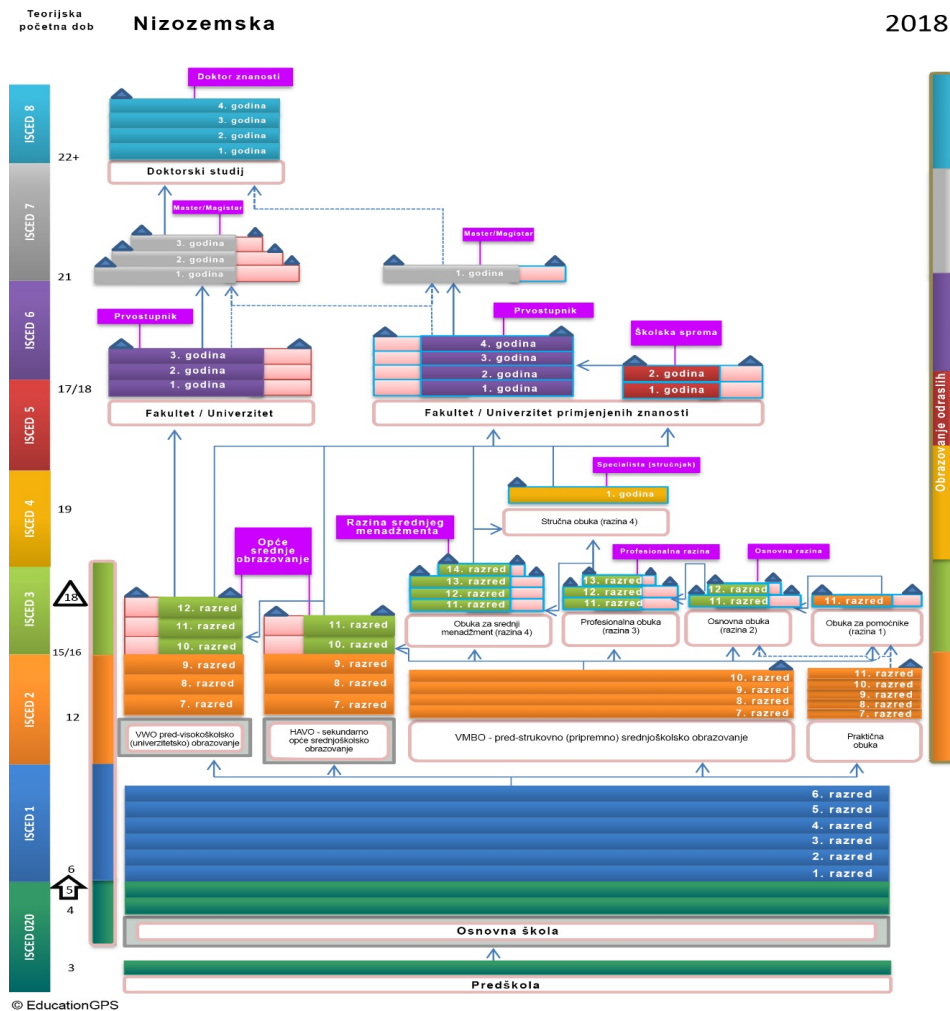
4.2. Organizacija školskog sustava u Nizozemskoj

U Nizozemskoj ulazak u školski sustav započinje upisom u prvi razred osnovne škole sa navršene 4 odnosno 5 godina starosti djeteta. Nakon osam godina osnovne škole (nizozemski *baissonderwijs*) u dobi od 12 godina, djeca nastavljaju školovanje u *voortgezet onderwijs*, ekvivalent srednjoj školi u Hrvatskoj, koje traje 4, 5 ili 6 godina ovisno o izboru škole. Tu im se nudi izbor među mogućim usmjerenjima:

- nastavak četverogodišnjeg pred-strukovnog obrazovanja (VMBO) koji dalje može ili ne mora biti nastavljen upisom u višu srednju strukovnu školu (MBO)
- petogodišnje opće obrazovanje (HAVO)
- šestogodišnje pred-sveučilišno obrazovanje (VWO)

Velik broj škola nudi te programe srednjeg obrazovanja u jednoj ustanovi, čime je omogućen prelazak iz VMBO u HAVO i iz HAVO u VWO, ali pod određenim uvjetima. Na razini višeg ili visokog (tercijarnog) obrazovanja, studenti mogu izabrati između visokoškolske

ustanove (na HBO-u), sveučilišta (WO) ili učenja na daljinu (otvoreno sveučilište). Na Slici 1. prikazan je školski sustav Nizozemske od primarnog do terciarnog obrazovanja, dok Slika 2. prikazuje legendu objašnjenja prve slike.

Slika 1. Školski sustav Nizozemske (OECD, 2014)

Legenda

	Početna i završna dob
	Završetak obrazovnog razdoblja
	Tipičan tijek studenta
	Promjena programa obrazovanja
	Program namijenjen za nepunovremeno pohađanje
	Strukovno obrazovanje (prema nacionalnoj definiciji na tercijarnoj razini obrazovanja)
	Pojedinačne obrazovne strukture (integrirane razine ISCED)
	Može se osigurati unutar jedne školske strukture
	Transfer nije moguć
	Naziv diplome
2018	Referentna godina (školska 2017/2018)

* Teorijska početna dob odnosi se na dob, koja je utvrđena zakonom za ulazak u program, a stvarne godine starosti mogu se razlikovati ovisno o programu.

 EducationGPS

<http://gpseducation.oecd.org/>

 OECD
BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES

Slika 2. Legenda školskog sustava Nizozemske (OECD, 2014)

U Nizozemskoj osnovne i srednje škole dijele se na privatne i javne škole. Privatnim školama smatraju se one koje samostalno djeluju i temelje se na određenoj vjerskoj ili obrazovnoj filozofiji, dok su javne, državne škole u nadležnosti vlade. Međutim, iako postoje ove dvije temeljne podjele, važno je naglasiti da su i privatne i javne škole financirane od strane države. Državne škole u Nizozemskoj otvorene su za svu djecu bez obzira na vjeru ili porijeklo, predstavljajući javno pravo svakoga građanina. Javnim školama upravlja općinsko vijeće ili javno-pravna osoba ili zaklada koju je osnovalo općinsko vijeće. Državna škola promovira državu i pruža obrazovanje u korist države. Kod privatnih škola, kao uvjet financiranja iz javnog budžeta, zakon propisuje da obrazovne ustanove moraju održavati pravno lice s punom pravnom kompetencijom, čiji je cilj pružanje obrazovanja bez ikakvog motiva za profit. Nadležno tijelo (školski odbor) privatne škole je odbor udruge ili zaklade koja ga održava.

Privatne škole pohađa dvije trećine učenika. Upravljačku funkciju ima osnivač, bilo crkva ili neko drugo sekularno lice (udruge), koje ima slobodu odrediti što se i kako podučava kao i oformiti školski odbor.

Ministarstvo propisuje standarde koji vrijede za sve škole pa to uključuje predmete koji se trebaju podučavati u svim školama. Također propisuje ciljeve, postignuća, nastavne planove, sadržaj nacionalnog ispita, broj nastavnih sati godišnje, kvalifikacije koje moraju imati učitelji, uključivanje roditelja kao i uzimanje u obzir mišljenja i potreba učenika glede

školskih pitanja, školskih obveza i izvješća. Osnivač ima pravo učenje u školi temeljiti na svojim vjerskim ili ideološkim uvjerenjima.

U školskoj godini 2014./2015. provedeno je istraživanje prikazano u Tablici 1 gdje su u uzorku od 655 učenika dobiveni podaci iz kojih je vidljivo da su vjerske škole najbrojnije, zatim javne pa alternativne škole. 2006. godine distribucija osnovnih škola u ove tri kategorije iznosila je 32, 30 i 29 posto (javne, rimokatoličke, protestantske). Pored toga, vlada je prepoznala brojne manje religijske denominacije uključujući islamske, hinduističke te alternativne (Jena-plan, Waldorf i Montessori), koje su zajedno činile oko 9 posto škola. Raspored srednjih škola u ove četiri kategorije bio je 29, 24, 22 i 25 posto (SBO, 2008).

Tablica 1. Raspored učenika prema vrsti škole

Škole		Broj učenika	
Javne		184	
Privatne		471	
Vjerske	Protestantske	133	286
	Katoličke	153	
Alternativne		185	
Međunarodne		152	

Uz javne i različite privatne škole u Nizozemskoj djeluju i međunarodne škole. Međunarodne škole, osnovne (engl. Duch International Primary School - DIPS) i srednje (engl. Duch International Secondary Schools - DISS) nude učenicima internacionalno obrazovanje na engleskom jeziku (u cijelosti ili djelimično) uz razume školarine zbog subvencija nizozemske vlade. Ove škole osnovane su za djecu useljeničkih obitelji koje se ne planiraju trajno nastaniti u Nizozemskoj već borave određeno vrijeme, ili za djecu nizozemskih korijena čija se obitelj vratila u zemlju ili pralnira odlazak iz zemlje sa posebnim zadatkom. Program ovih škola je međunarodni za učenika od 4-11godina¹⁴, učenicima pružaju "tolerantan" i međunarodni pogled, osposobljavajući za prijelaz u škole u drugim zemljama. Također škole nude međunarodni priznati srednjoškolski certifikat IGCSE¹⁵ od 11-16 godina ili IB¹⁶ programe osnovne (4-11godina) i srednje (11-16 godina) škole, što im omogućuje prijavu na

¹⁴ International Primary Curriculum

¹⁵ International General Certificate of Secondary Education

¹⁶ International Baccalaureate programmes. IB Diploma

sveučilišta diljem svijeta. Prema International School Consultancy (ISC), u siječnju 2015. godine u Nizozemskoj su bile 152 međunarodne škole¹⁷. Nizozemska vlada osigurava jednakost u financiranju škola čime dopušta međunarodnim školama (obično onim koje slijede vjerska ili pedagoška načela) da traže istu subvenciju kao ostale nizozemske škole¹⁸. Neke međunarodne škole ipak naplaćuju relativno niske školarine. Postoje i *Privatne međunarodne škole* koje podučavaju ili međunarodni program (kao gore navedeno) ili nacionalni kurikulum određene zemlje (npr. američki, britanski, francuski, njemački, japanski, indonezijski), ponekad na maternjem jeziku. Objekti škole (školska zgrada, bazeni, nogometni tereni, dvorane) često su spektakularni u usporedbi sa onim kakve imaju ostale škole. Druge prestižne međunarodne škole koje ne ispunjavaju uvjete za financiranje naplaćuju uobičajene školarine (800 eura godišnje ili više) što je relativno manji iznos u odnosu na druge zemlje..

4.3. Kvalifikacijski okvir u Nizozemskoj

Instrument kojim svaka država uređuje cjelokupni sustav kvalifikacija na svim obrazovnim razinama kroz standarde kvalifikacija temeljene na ishodima učenja i usklađene s potrebama tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini je kvalifikacijski okvir. Njime svaka kvalifikacija stečena u Nizozemskoj ima svoje mjesto. U središtu kvalifikacijskog okvira su ishodi učenja (kompetencije koje je osoba stekla kroz učenje i dokazala po završetku učenja). Svakoj stečenoj kvalifikaciji mjesto je određeno prema razini koju imaju skupovi ishoda učenja koji pripadaju toj kvalifikaciji. Smještanje kvalifikacija na određenu razinu omogućuje uspoređivanje i povezivanje istih. Osim međuodnosa kvalifikacija stečenih u Nizozemskoj, postavljanje kvalifikacije na određenu razinu nizozemskog kvalifikacijskog okvira omogućava povezivanje razina kvalifikacija stečenih u zemlji s razinama Europskog kvalifikacijskog okvira (EQF) i Kvalifikacijskog okvira europskog prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA) što omogućava prepoznatljivost kvalifikacija stečenih u Nizozemskoj na domaćem i europskom tržištu rada. Nizozemski kvalifikacijski okvir (NLQF) sastoji se od 8 kvalifikacijskih razina¹⁹ (Tablica 2).

¹⁷ Popis internacionalnih škola

¹⁸ Preuzeto s: <https://www.expatica.com/nl/education/children-education/list-of-international-schools-in-the-netherlands-102018/>

¹⁹ Preuzeto s: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-qualifications-framework-53_en

Tablica 2. Prikaz nizozemskog kvalifikacijskog okvira

Nizozemski kvalifikacijski okvir (NLQF)	Nizozemske kvalifikacije
8	Doktor
7	Master
6	Prvostupnik (Bachelor)
5	Školska sprema
4+	VWO
4	MBO 4 / HAVO
3	MBO 3
2	VMBO kb, gl, ti / MBO 2
1	VMBO bb/ MBO 1

Razine obrazovanja određene su opisom onoga što netko zna (teorijski i praktično) učiniti nakon završetka procesa učenja, bez obzira gdje i do određene mjere, i koliko je to vremenski trajalo. Diploma HAVO nalazi se na razini 4 nizozemskoga kvalifikacijskog okvira (NLQF razina 4 / EQF razina 4). Diploma VWO nalazi se na razini 4+ nizozemskoga kvalifikacijskog okvira (NLQF razina 4+ / EQF razina 4). Master programi su na razini 7 NLQF-a.

Kvalifikacijske razine su međusobno povezane što znači da postoji prohodnost bez mogućnosti preskakanja.

5. PRIMARNO OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ

Školski sustav obrazovanja u Nizozemskoj započinje upisom u prvi razred osnovne škole. Nizozemske škole imaju 8 razreda (grupa) te ih djeca pohađaju do svoje 12. godine života. U trećem razredu počinju učiti čitati, pisati i računati. Osnovno obrazovanje je obvezno za svu djecu i traje od pete (u praksi već od navršene četvrte u 98% slučajeva) godine života do

dvanaeste godine života, dakle osam godina izvodeći redovite i prilagođene programe kojima učenik stječe znanje i sposobnosti za nastavak obrazovanja. Kroz osnovno obrazovanje kod djece se potiče razvoj i prepoznavanje emocija, intelekta, kreativnosti i stjecanje bitnih znanja iz različitih područja, zajedno s društvenim, kulturnim i fizičkim sposobnostima u neprekinutom procesu razvoja. Nastava se prilagođava činjenici da učenici odrastaju u multikulturalnom društvu i pazi se da se u tom procesu nikog ne uvrijedi ni na koji način. U slučajevima gdje djeca trebaju dodatnu pomoć, cilj je pružiti individualnu pažnju prilagođenu potrebama djeteta.

Prosjeak rasprostranjenosti osnovnih škola u Nizozemskoj je jedna osnovna škola po 5,9 km²⁰. Roditelji mogu tražiti povrat putnih troškova za djetetovo putovanje ako se ovi troškovi smatraju potrebnim prema pravilima koje sastavljaju općinske vlasti. U slučaju javnih škola, općine se mogu podijeliti na područja kako bi se osiguralo učinkovito raspoređivanje učenika. Djeca moraju pohađati školu u području koje odredi općinski organ (obično u kojem učenik živi). Iznimke ovom pravilu su moguće. Ovaj se sustav ne odnosi na privatne osnovne škole.

5.1. Područja učenja

Prema odredbama Zakona o osnovnom školstvu, kurikulum svake škole mora sadržavati sljedeće obvezne predmete, gdje je to moguće u integriranom obliku:

- Senzornu koordinaciju i Tjelesni odgoj;
- Nizozemski jezik;
- Engleski jezik;
- Aritmetiku i Matematiku;
- niz egzaktnih predmeta (Zemljopis, Povijest, Priroda), društvene strukture (uključujući Građanski odgoj, učenje o politici i strukturi vlasti), vjerske i alternativne pokrete;
- izražajne aktivnosti, uključujući uporabu jezika, umjetnosti, glazbe, rukotvorina, igranja i kretanja, društvene i životne vještine uključujući sigurnost na cesti;
- zdrav život.

Iako su ti predmeti obvezni, škole mogu slobodno odlučiti koliko vremena će posvetiti svakom predmetu. Jezik podučavanja je nizozemski. Međutim, škole u pokrajini Friesland također podučavaju frizijski i nastava može biti na frizijskom jeziku. Zatim, djeca ne-

²⁰ Preuzeto s: Review-of-national-policies-for-education-netherlands-2016.pdf

nizozemskog podrijetla mogu dio poduka dobiti na svojem materinjem jeziku kako bi im se pomoglo u prilagodbi. Engleski jezik je obavezan predmet od 1986. godine, a u nekim školama se podučava od prve godine osnovne škole. Posebna sredstva za nastavu manjinskog jezika (OALT) ukinuta su 1. kolovoza 2004. godine. Vlada je usredotočena na upoznavanje djece s nizozemskim jezikom, u korist integracije. Učitelji i nastavnici osnovnih škola u posebnim školama za osnovnoškolsko obrazovanje osposobljeni su za podučavanje svih predmeta (osim senzorne koordinacije i tjelovježbe) u cijelom dobnom rasponu. Škole mogu imati i dodatne nastavnike – stručne suradnike kako bi djecu naučili određene teme poput tjelesnog odgoja (i senzorne koordinacije), vjerskog obrazovanja, umjetnosti, glazbe, rukotvorstva ili frizijskog jezika. 1997. godine uvedeno je mjesto asistenta za pružanje pomoći u nastavi za učitelje u nižim razredima (od 1. do 4.). Pomoćnici u nastavi pomažu nastavniku u redovnim nastavnim aktivnostima i nadgledaju učenike u stjecanju praktičnih vještina. Njihove dužnosti su prije svega obrazovne prirode. Izrađeni su profesionalni profili na kojima se zasnivaju izlazne kvalifikacije za tečaj nastavnika za nastavu (srednji strukovni tečaj).

Osnovne škole mogu slobodno odabrati vlastite metode poučavanja i materijale. Nastavni materijali su vlasništvo škole²¹. U Nizozemskoj je proizvodnja, distribucija i prodaja nastavnih materijala komercijalna djelatnost. Informacijski centar za nacionalne nastavne materijale proizvodi potrošačke vodiče za nastavne materijale koje škole mogu koristiti za usporedbu postojećih i novih proizvoda (NICL, vidi www.slo.nl -> *leermiddelen*). NICL je dio Nacionalnog instituta za razvoj kurikuluma (SLO).

Ustroj i organizacija primarnog obrazovanja je učinjena tako da se učenicima omogući napredovanje, a posebna se pozornost pridaje pripadnicima manjina radi lakše integracije u nizozemsko društvo.

5.2. Ciljevi i ishodi učenja

Sadržaj nastave i metode poučavanja koje se koriste u školi nisu strogo propisane. Ciljeve i ishode učenja formulira Ministarstvo, a od škola se očekuje da organiziraju svoje učenje na takav način da su sve teme na koje se ti ciljevi odnose pokriveno završetkom osnovne škole. Ciljevi definiraju općenito nastavni plan i program u osnovnim školama i osiguravaju da se učenici pripreme za srednju školu. Ciljevi i smjernice za nastavu, koje je odredilo

²¹ Preuzeto s: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-primary-education-32_en

Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti, razvijeni su za aritmetičku matematiku, matematiku i nizozemski jezik kako bi pružile dodatnu potporu školama u organiziranju nastave s tim temama. Ciljevi pružaju polaznu točku za nastavu u svakoj godini osnovnog školovanja. Smjernice za podučavanje pružaju opći okvir za oblikovanje i organiziranje procesa učenja i razvoja u određenom području ili njegovom dijelu u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju. Smjernice uključuju sljedeće elemente:

- ciljevi koje treba postići i kojim redoslijedom;
- odgovarajući predmet;
- temeljni pristup predmetu;
- obrazovne i organizacijske pokazatelje za postizanje tih ciljeva.

Škola izvještava roditelje o napredovanju učenika. Kada učenik napusti školu, ravnatelj, zajedno s nastavnim osobljem, sastavlja izvješće koje pruža informacije o učeniku za novu školu. Kopija izvješća daje se djetetovim roditeljima.

CITO grupa (engl. Central Institute for Test-development²²) razvija testove koje škole mogu koristiti za mjerenje svojih krajnjih rezultata i usporediti ih s onima drugih škola (test postignuća maturanata u osnovnoj školi). Broj učenika koji uzimaju ovaj test povećava se svake godine. Više od 90% osnovnih škola koristi CITO test kojim se provjerava jezična pismenost, matematička pismenost i strategije/vještine učenja. Ukoliko škola traži, provodi se i tzv. orijentacija u svijetu koja uključuje gradivo biologije, zemljopisa i povijesti. CITO također razvija testove za mjerenje napretka pojedinih učenika (sustav praćenja učenika), tako da se nastava može prilagoditi više individualnim potrebama.

Odredbe o ciljevima i ishodima učenja osnovnog obrazovanja definiraju općenito minimalne ciljeve čijem bi postizanju škole trebale težiti u nastavi u smislu znanja, razumijevanja i vještina koje učenici trebaju steći do kraja osnovnog školovanja. Na kraju osmogodišnjega osnovnog školovanja učenici ne dobivaju certifikat ili diplomu, već izvješće ravnatelja škole u dogovoru s nastavnim osobljem koje opisuje njihovu razinu postignuća i potencijal kao i postignuće na rezultatima CITO testa (testa postignuća). Ovo izvješće se odnosi u željenu srednju školu i kopija izvješća se daje djetetovim roditeljima/starateljima.

²² vidi www.cito.nl

5.3. Veličina i kvaliteta razreda

Osnovne škole mogu slobodno odlučivati o vlastitoj unutarnjoj organizaciji. Svako dijete počinje s prvom godinom i u većini slučajeva svake godine prelaze u viši razred. U većini osnovnih škola učenici su grupirani po dobi, dok neke škole imaju fleksibilniji program gdje se djeca različitih dobnih skupina nalaze se u istom razredu. Tako na primjer od 1. do 4. godine (4 do 8 godina) zajednički im je naziv juniori i od 5. do 8. godine (9 do 12 godina) seniori. Alternativno, škola može biti podijeljena u juniorske, srednje i više razrede (od 1. do 3., 4. do 6. i 7. i 8.). Ili su to razredi gdje se kombinira uzrast djece od 4-6 godina u jednom razredu, nazvanom *kleuterklas*.

Politika škola je usmjerena na smanjenje veličine razreda u prve četiri godine osnovne škole kako bi se poboljšala kvaliteta nastave. Prvi koraci poduzeti su 1997. godine dodjelom dodatnog osoblja. Od 2003. godine škole više nisu bile obvezne implementirati dodatno osoblje za poboljšanje kvalitete nastave u godinama od 1. do 4. razreda. Ideja je omogućiti školama fleksibilnije korištenje dodatnog osoblja, npr. imenovanjem dodatnog učitelja ili nastavnog suradnika ili nastavnika pripravnika koji pomaže učitelju. Omjer učenik-nastavnik 21: 1 postignut je 1. listopada 2003. godine. Tijekom 2004. godine konačna je procjena bila zaokružena projektom veličine razreda i kvalitete. Zaključak je bio da je projekt uspješan u tome da su se veličine razreda smanjile prema planu i da su poduzeti početni koraci prema daljnjem poboljšanju kvalitete u osnovnom obrazovanju.

U razredu je fokus na učenje kroz igru, međusobno pomaganje stariji-mlađima, stjecanje znanja nizozemskog jezika, socijalne i motoričke vještine te postupno pripremanje za čitanje i pisanje. Ukoliko dijete pokaže poseban interes za proučavanje neke teme, učitelj mu daje potrebnu literaturu za samostalan rad. U trećem razredu počinju učiti čitati i pisati. Ovisno o školi, podučavaju se teme poput prirodne znanosti, zemljopisa, povijesti, pa čak i engleskog jezika, često u obliku prekograničnih projekata koji se odnose na svakodnevni život djece. Osnovne škole poduzimaju sveobuhvatan pristup ali bez pritiska na učenje. Suština je dati djetetu priliku da uživa u procesu učenja i pronalasku sebe i onog što ga interesira. Obveza zadavanja domaćih zadaća je izostavljena ili se uvodi u višim razredima (djeca do desete godine nemaju zadaće, a ovisno o školi najčešće je imaju u završnim razredima osnovne škole²³). Ovakvim pristupom djeca imaju više slobodnog vremena te se

²³ Za više usporedbi sa drugim sistemima obrazovanja glede davanja domaće zadaće pogledati <https://www.smh.com.au/lifestyle/kids-these-days-what-childhood-is-like-around-the-world-20130924-2uazj.html>

moгу uključiti u razne izvannastavne aktivnosti i hobije. Uobičajeno je da u svakom razredu budu izabrana dva roditelja koji su volonterski "roditelji razreda" (nizoz. klassenouder) čime se obvezuju da će se redovito sastajati s učiteljem i roditelje obavještavati (najčešće e-poštom) o tome što se događa u razredu i što se očekuje od roditelja. U sedmom i osmom razredu djeca se uče vrtlarstvu u školskom vrtu, sade svoje biljke o kojima samostalno brinu. Podučavaju se odgovornom ponašanju u prometu i na kraju osmog razreda dio su završnoga školskog mjuzikla.

U školama nije organiziran ručak pa djeca obroke nose od kuće.

Školska godina organizirana je tako da nakon šest tjedana škole bude tjedan dana praznika. Djeca imaju proljetne, prvosvibanjske, ljetne, jesenske i zimske praznike. Zimski praznici traju dva tjedna, a ljetni praznici šest tjedana. Kako bi izbjegli gužve tijekom praznika, škole na sjeveru, jugu i sredini zemlje nemaju praznike u isto vrijeme. Ako se škole ne nalaze unutar pješačke udaljenosti od kuće, djeca u školu odlaze biciklom. Mlađu djecu prevoze biciklima s košarom sve dok ne napune 6 ili 7 godina kad sami mogu voziti. Ova praksa rezultat je velike ekološke osviještenosti nizozemskog stanovništva.

5.4. Tjedni i dnevni raspored

Škole su slobodne odlučiti koliko vremena provode na različitim temama i područjima kurikuluma i kada. Jedino ograničenje odnosi se na minimalan broj nastavnih sati godišnje, što je određeno Zakonom o osnovnom školstvu. Ukupni minimalni broj za prve četiri godine iznosi 3520 sati, a posljednje četiri godine 4000 nastavnih sati²⁴. Nastava u školi ne smije trajati duže od ukupno pet i pol sati, ne računajući odmor. To se, međutim, može produljiti s dodatnim aktivnostima usmjerenim na sprječavanje i/ili uklanjanje nedostatka obrazovanja. Učenici dobivaju prosječno 22 sata nastave tjedno tijekom prve dvije godine školovanja i prosječno 25 sati tjedno u posljednjih šest godina. Nadležno tijelo škole (školski odbor) odlučuje kada počinje i završava školski dan i koliko dugo traje nastava²⁵.

Prema Zakonu o osnovnom obrazovanju (WPO), nadležna tijela osnovnih škola obvezna su osigurati objekte za učenike koji žele ostati u školi tijekom pauze za ručak. Troškove koji su

²⁴ Preuzeto s: [review-of-national-policies-for-education-netherlands-2016.pdf](#)

²⁵ Preuzeto s: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-primary-education-32_en

uključeni snose roditelji djece koja koriste ovaj objekt. Oko 30% učenika ostaje u školi tijekom pauze za ručak.

5.5.Školske savjetodavne službe

Škole su odgovorne za usmjeravanje učenika. Učenici dobivaju smjernice od učitelja, ali također mogu dobiti dodatnu pomoć od unutarnjeg nadzornika ili stručnih suradnika. Interni nadzornici savjetuju roditelje kao i učenike kako bi djetetovo okruženje postalo pogodnije za učenje. Učitelji pomažu učenicima u poteškoćama. Učenici mogu pohađati tečajeve koji im pomažu prevladati strah od neuspjeha kao i sam neuspjeh. Ti tečajevi nisu dio obrazovnog sustava i ne financira ih vlada. Unutarnji nadzornici imaju koordinacijsku, supervizorsku i inovativnu ulogu. Nemaju ih sve osnovne škole. Od 1. kolovoza 2005. godine sredstva za savjetodavne usluge izravno se dodjeljuju osnovnim školama, a ne školskim savjetodavnim službama. Škole slobodno određuju koje usluge savjetovanja plaćaju i tko ih osigurava, u skladu s njihovom individualnom politikom.

Od 1. siječnja 1997. djeluju tri nacionalna edukacijska centra za savjetovanje (Nacionalni institut za odgojnu mjeru (CITO), Nacionalni institut za razvoj kurikuluma (SLO) i Centar za inovacije u odgoju (CINOP)). Postoje tri nacionalna obrazovna savjetodavna središta: Obrazovni savjetodavni centar (APS) za ne-konfesionalne škole, protestantsko obrazovno savjetovanište (CPS) i katolički obrazovni savjetnički centar (KPC). Ovi centri pružaju savjetodavne usluge osnovnim školama, srednjim školama, osnovnim učiteljskim ustanovama i školskim savjetodavnim službama.

5.6.Budući smjer osnovnog obrazovanja

Novi kurikulum za osnovne škole trenutno je u izradi i bit će gotov do kraja 2019. godine. Kako bi zadovoljio sve strane (učenike, roditelje, nastavnike i potrebnu količinu znanja za određeni stupanj školovanja) posebna pozornost je posvećena dobivenim prijedlozima i sugestijama iz provedenih anketa od strane učitelja, ravnatelja i školskog odbora u tri smjera. Zaključci su da je program preopsežan, ciljevi obrazovanja nisu konkretni i temeljni ciljevi

nisu dovoljno u skladu s onim što mnoge škole i učitelji žele postići²⁶. Novi kurikulum donijet će promjene u deset različitih predmeta²⁷:

- Jezik
- Matematika i računanje
- Engleski jezik
- Građanski odgoj
- Digitalna pismenost
- Razvoj dječjih kompetencija u učenju, interdisciplinarne kompetencije
- Priroda i društvo
- Sociologija
- Umjetnost i kultura
- Tjelesni

Zakon koji je u pripremi dat će školama veću fleksibilnost glede njihovih rasporeda. U osam godina djeci će se morati osigurati najmanje 7520 nastavnih sati, a raspodjela sati između prve četiri godine i posljednje četiri godine bit će fleksibilnija. Škole će moći smanjiti ukupan broj nastavnih sati u posljednje četiri godine na 3760. Minimalan broj sati tijekom prve četiri godine ostat će nepromijenjen na 3520. Vlada namjerava donijeti zakon koji zahtijeva od škola da posvete više vremena za podučavanje građanskog obrazovanja nakon što se predstavi novi kurikulum 2019.godine. Sadašnji ciljevi i ishodi učenja su na reviziji, a novi ciljevi (2019. god.) omogućit će školama veću slobodu da uzmu u obzir razlike među učenicima te stoga neće imati istu razinu detalja u svim područjima učenja. U praksi to će značiti da će ciljevi i ishodi učenja za, recimo, nizozemski ili aritmetiku biti detaljniji od onih za, npr., kreativne predmete.

5.7.Poseban zakonodavni okvir osnovnoškolskog obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju

Posljednjih se godina u velikoj mjeri pridaje pažnja integraciji djece s teškoćama u razvoju u redovne ustanove skrbi o djeci. Cilj je ukinuti razliku između objekata za osobe s invaliditetom i djecu bez invaliditeta. Opremljeni potrebnim stručnim osobljem,

²⁶ Preuzeto s: [review-of-national-policies-for-education-netherlands-2016.pdf](#)

²⁷ Preuzeto s: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-primary-education-32_en

informacijama i podrškom, centri za brigu o djeci mogu dati značajan doprinos razvoju djece s teškoćama u razvoju, istodobno smanjujući rizik izolacije. Oni također mogu pružiti podršku roditeljima. To ne znači da specijalistički objekti više neće biti potrebni. Postoje brojne specijalizirane organizacije koje pružaju podršku osoblju u redovitim centrima za brigu o djeci koje se brine za djecu s teškoćama u razvoju. Neke općinske vlasti nadoknađuju trošak ove potpore.

Zakon o osnovnom obrazovanju iz 1998. godine (WPO) i Zakon o stručnim centrima (WEC) stupili su na snagu 1. kolovoza 1998. godine, zamjenjujući Zakon o osnovnom školstvu iz 1981. godine i Privremeni zakon o posebnom obrazovanju. Jedna od svrha WPO-a je daljnja integracija i suradnja između glavnih osnovnih škola i određenih vrsta posebnih škola. WPO upravlja i običnim školama i posebnim školama za djecu s teškoćama u učenju i ponašanju (LOM), djeci s poteškoćama u učenju (MLK) i predškolskoj djeci s teškoćama u razvoju (IOBK). Škole LOM, MLK i IOBK sada su službeno poznate kao posebne škole za osnovno obrazovanje (nizoz. special scholen voor basisonderwijs). Pojam osnovno obrazovanje (nizoz. primair onderwijs) obuhvaća i obične osnovne škole i posebne škole za osnovno obrazovanje. Sve druge vrste posebnih škola (osnovne i srednje škole) koje su ranije bile uređene Zakonom o privremenom odgoju i obrazovanju upravljane su od 1998. godine Zakonom o stručnim centrima.

6. SEKUNDARNO OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ

Sekundarno (srednjoškolsko) obrazovanje slijedi nakon redovnog i posebnog primarnog (osnovnog) obrazovanja. Opći cilj srednjoškolskog obrazovanja je da ono treba doprinjeti razvoju učenika s dužnim poštovanjem različitih ideoloških i društvenih vrijednosti unutar nizozemskog društva. Svaka škola mora imati školski plan koji se ažurira svake četiri godine. Planom su opisani koraci koji se poduzimaju prilikom praćenja, poboljšanja kvalitete i školske politike o pitanjima obrazovanja. Odlukom školskog odbora, plan može obuhvatiti jednu ili više srednjih škola. U Nizozemskoj prosječno postoji jedna srednja škola na 61 km². Svake godine ministar obrazovanja, kulture i znanosti priprema trogodišnji plan srednjih škola koji ima za cilj postizanje uravnotežene ponude obrazovnih sadržaja, uzimajući u obzir potražnju za obrazovanjem u svakoj regiji.

Ministarstvo prosvjete, kulture i znanosti donosi godišnji nacionalni vodič za srednjoškolsko obrazovanje. Osmišljen je kako bi pomogao roditeljima da odaberu pravu školu za svoje dijete i budu više uključeni u život i rad škole. Vodič sadrži informacije roditeljima i učenicima o njihovim pravima i obvezama prema školi, ciljevima škole i metodama kojim će se isti postići.

Učenici u srednju školu kreću s 12 godina. Smjer srednjoškolskog obrazovanja odabire se na temelju preporuke učitelja/nastavnika škole, vlastitih sklonosti i u mnogim slučajevima rezultata nacionalnog testa - CITO test. Mišljenje učitelja u Nizozemskoj je važnije od rezultata samih testova. Naime, srednja škola je obvezna prihvatiti mišljenje učitelja kao glavni kriterij prijema učenika. Iz tajništva osnovne škole se u tajništvo srednje šalje cjelovit izvještaj o učeniku baziran na testovima koji mjere napredak učenika (engl. learning progress tests), a koje je učenik imao tijekom cijelog osnovnoškolskog obrazovanja.

Kod izbora srednje škole u Nizozemskoj se nude dva moguća oblika obrazovanja – *opće obrazovanje* (tzv. HAVO ili VWO smjer) i *strukovno obrazovanje* (tzv. VMBO smjer). Ove skraćeniice označavaju opseg i dubinu nastavnog plana i programa. Država daje još mogućnost nastavka obrazovanja samo kroz praktičnu obuku²⁸. Vrste sekundarnog obrazovanja se kategoriziraju kako slijedi:

- pred-visokoškolsko (univerzitetsko) obrazovanje (VWO, 6 godina, dob od 12 - 18 godina);
- sekundarno opće srednjoškolsko obrazovanje (HAVO, 5 godina, dob od 12 - 17 godina);
- pred-strukovno (pripremano) srednjoškolsko obrazovanje (VMBO, 4 godine, dob od 12 - 16 godina)

Praktična obuka je nova vrsta obrazovanja koja je odvojena od ove tri putanje učenja. Namijenjena je učenicima koji realno ne vjeruju da će dobiti kvalifikaciju putem jednog od putova učenja, čak i uz potporu učenja. Za razliku od tri puta učenja, praktična izobrazba ne vodi do srednjeg strukovnog obrazovanja, nego priprema učenike za izravan ulazak u regionalno tržište rada.

Razdoblje srednjoškolskog obrazovanja prema trajanju varira od jedne vrste škole do druge. Prvi razred u svim srednjim školama služi kao most između osnovnoškolskog i srednjoškolskog

²⁸ Preuzeto s: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/content/netherlands_en

obrazovanja te se učenici postepeno uče nositi s novim očekivanjima kao što su povećana osobna odgovornost. Prve dvije godine su tzv "uvodne godine" programa, te učenici tijekom prve, a ponekad i druge godine, mogu promijeniti smjer.

Pored redovnog programa osnovnih i srednjih škola postoje posebne škole za djecu s poteškoćama u učenju i ponašanju koja privremeno zahtijevaju posebnu edukaciju. Postoje i odvojene škole za djecu čiji je invaliditet takve vrste da se njihove potrebe ne mogu adekvatno zadovoljiti u redovnim školama. Učenici koji nisu u mogućnosti dobiti kvalifikaciju VMBO, čak i uz dugoročnu pomoć, mogu dobiti praktičnu obuku koja ih priprema za ulazak na tržište rada. Mladi ljudi stariji od 18 godina mogu pohađati tečajeve obrazovanja odraslih ili više tečajeve učenja na daljinu (Otvoreno sveučilište). Ova praksa je razvijena budući da je razvijeno obrazovanje odraslih, ali i potreba da svi dobiju određene kvalifikacije.

6.1.Prva faza sekundarnog (srednjoškolskog) obrazovanja

Zakon o srednjoškolskom obrazovanju kurikulumom određuje zahtjeve koji sadrže odredbu o vremenu provedenom u školi, kao i rasporedu osoblja i sudjelovanju u donošenju odluka. Na taj način školi se daje prostor samostalnog izrađivanja vlastite politike o drugim pitanjima. Najmanje dvije trećine nastavnih sati u nižim razredima srednje škole mora se rasporediti na postizanje 58 ciljeva i ishoda učenja. Sama škola te ciljeve i ishode učenja objedinjuje kroz predmete, projekte, područje učenja i kombinaciju svega navedenoga, ili u učenje temeljeno na kompetencijama.

Ostatak kurikulumuma također podliježe zakonskim zahtjevima, koji se razlikuju prema vrsti obrazovanja. To uključuje: drugi strani jezik (francuski, njemački, španjolski, arapski ili turski) u VMBO (u teorijskim, kombiniranim i srednjim stručnim programima). Ostali zahtjevi uključuju koherentnost i neprekinuti put učenja od osnovnog do srednjeg obrazovanja kao i prelazak iz prve u drugu fazu srednjoškolskog obrazovanja; omogućujući učenicima po završetku druge godine VMBO-a izbor iz svih dostupnih sektora, a učenicima HAVO i VWO nakon završene treće godine bilo koju kombinaciju predmeta. Na samim školama je mogućnost samostalnog grupiranja zadanih ciljeva i ishoda učenja u sadržaje predmeta, projekte, područja učenja kako bi ih detaljno razradili prema vrsti obrazovanja, postavili standarde, odabrali nastavna sredstva i odlučili sadržaj učenja treće godine HAVO i VWO. Veća sloboda škole znači da škole moraju odgovarati inspektoratu za svoju politiku, pokazati

da su uključile sve ciljeve i ishode učenja u svoj kurikulum i da učenici prelaze u više razrede adekvatno pripremljeni.

Preporučeni broj nastavnih sati osnovnog srednjoškolskog obrazovanja je prikazan u Tablici 3.²⁹ Preostalih 20% rasporeda, koje škole mogu slobodno koristiti kako žele, mogu se koristiti za učenje latinskog jezika, vjersko obrazovanje, učenje materinskog jezika ili predmete iz osnovnoga nastavnog plana, privatnog studija ili profesionalne orijentacija. Svaki učenik bira kako će iskoristiti to vrijeme³⁰.

Tablica 3. *Preporučeni broj nastavnih sati osnovnog srednjoškolskog obrazovanja*

Predmet	Broj sati	Predmet	Broj sati
Nizozemski jezik	400	Engleski jezik	280
Drugi strani jezik (njemački/francuski)	240	Povijest i politika	200
Zemljopis	140	Ekonomija	80
Matematika	400	Fizika i kemija	200
Biologija	120	Životne vještine	100
IT informatika	20	Tehnologija	180
Tjelesni odgoj	360	Vizualna umjetnost, glazba, drama, ples (najmanje dva od njih)	280

Mogućnost izbora sadržaja od strane učenika je u skladu s politikom koja učenika stavlja u centar aktivnosti.

6.1.1. Uvjeti upisa na prvu razinu srednjoškolskog obrazovanja

Učenici se upisuju u srednju školu nakon završetka osnovne škole ili posebne škole za osnovno obrazovanje, u dobi od 12 godina. Odluke o prijemu na VMBO, HAVO ili VWO donosi nadležni organ (školski odbor), koji može imenovati odbor za prijem³¹ u svrhu donošenja takvih odluka u okviru svojih ovlasti.

²⁹ Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005

³⁰ Preuzeto s:review-of-national-policies-for-education-netherlands-2016.pdf

³¹ Odbor za prijem sastoji se od glavne osobe i jednog ili više učitelja iz škole. Može uključivati i čelnike i nastavnike iz osnovnih škola. Voditelj iz osnovne škole dužan je izraditi izvješće o obrazovnom potencijalu svakog učenika s liste i razini postignuća (obrazovno izvješće).

Za prijem u VMBO, HAVO i VWO, učenici moraju biti ocijenjeni kako bi se utvrdila njihova prikladnost. Najčešća metoda ocjenjivanja je da se učenici ispituju na završnoj godini osnovne škole koristeći testove koji su srednje težine kako bi se procijenila razina znanja i razumijevanja učenika. Nacionalni institut za odgojnu mjeru razvio je CITO³² test za postignuće osnovnoškolaca koji koristi velik broj nizozemskih osnovnih škola. Osnovne škole savjetuju roditelje o vrsti srednjeg obrazovanja koja je najprikladnija za njihovo dijete na temelju CITO testnih rezultata i obrazovne izvedbe, interesa i motivacije djeteta.

Od 1. kolovoza 1998. godine regionalni odbor za preporuku (RVC) objavljuje zahtjeve za prijem u odgojno-obrazovne ustanove i praktične tečajeve na osnovu obrazovnog izvješća i drugih dokumenata koje je dostavila škola učenika i pismeni dopis roditelja, a Odbor zatim savjetuje školu o tome hoće li primiti dijete. Regionalni odbor za preporuku izdaje izjavu za podršku učenju za učenike koji ispunjavaju uvjete za dobivanje potpore za učenje. Škola u kojoj je dijete registrirano dobiva dodatna sredstva koja se mogu koristiti u kombinaciji sa sredstvima iz regionalnog proračuna posebnih potreba kako bi se pružila potpora ili prijavljenoj ili neobjavljenoj djeci. Za prijem na praktičnu obuku potrebna je praktična izjava za izobrazbu od regionalnoga referalnog odbora.

6.1.2. Starost i grupiranje učenika na prvoj razini srednjoškolskog obrazovanja

Škole samostalno grupiraju učenike prema vrsti obrazovanja ili ih postavljaju prema različitim vrstama obrazovanja u isti razred. *Kombinirane* škole (škole koje u istoj zgradi nude dva ili više različitih programa) često grupiraju svoje učenike u kombinirane razredne odjele u prvoj godini. Više od polovice svih prvih godina učenici su u mješovitim VMBO / HAVO ili HAVO / VWO razredima. Na kraju druge godine VMBO učenici odabiru sektor i put učenja. Učenici HAVO / VWO moraju do kraja treće godine odabrati jednu od četiri fiksne tematske kombinacije. Oni se zatim ponovno grupiraju u skladu s odabranim odlukama.

6.2. Druga faza sekundarnog (srednjoškolskog) obrazovanja

Učenici koji su završili VMBO u dobi od oko 16 godina nastavak svog obrazovanja mogu ostvariti na četiri razine obuke u trajanju od jedne do četiri godine. Isto tako, oni koji su uspješno završili prvu fazu obrazovanja unutar VMBO programa mogu se nastaviti obrazovati

³² Za više informacija posjetiti stranicu: www.cito.nl

na HAVO. Kod HAVO usmjerenja druga faza obuhvaća 4. i 5. godinu i 4. do 6. godinu VWO-a. Dva su nova pojma uvedena kao rezultat reformi (iz 2001.god) u drugoj fazi srednjoškolskog obrazovanja - samostalna studija (nizoz. *studiehuis*) i sustav studijskog opterećenja:

- pojam "*studiehuis*" odnosi se na pristup poučavanju gdje je naglasak na omogućavanju da učenici samostalno rade pod nadzorom učitelja;
- *sustav studijskog opterećenja* temelji se na vremenu koje prosječni učenik treba kako bi prošao određenu količinu materijala. To uključuje pripremu, samostalno učenje kod kuće i pohađanje nastave.

Nositelji certifikata HAVO i nositelji certifikata VWO u dobi od oko 17 i 18 godina mogu se odlučiti za nastavak obrazovanja na višoj razini. HAVO priprema učenika za više strukovno obrazovanje (HBO) ili nastavak obrazovanja na VWO. Samo nositelji certifikata VWO mogu ići izravno na sveučilište/univerzitet. Nositelji certifikata MBO također mogu upisati daljnje školovanje za višu stručnu spremu na HBO.

6.2.1. Uvjeti upisa na drugu razinu srednjoškolskog obrazovanja

Od 2003. godine VMBO učenici koji su uspješno završili teorijski program mogu se prebaciti na četvrtu godinu HAVO-a, pod uvjetom da njihovi ispiti uključuju matematiku i francuski ili njemački jezik. Međutim, tu mogu postojati i drugi zahtjevi. Kod VMBO učenik koji želi izučavati znanost i tehnologiju na razini HAVO-a, primjerice, morao je učiti fiziku i kemiju, a učenik koji želi nastaviti s proučavanjem znanosti i zdravlja morao je učiti biologiju, fiziku i kemiju. Učenici s HAVO završenim programom mogu se upisati u petu godinu VWO-a. Na kraju treće godine HAVO-a i VWO-a (a u nekim slučajevima na kraju četvrte godine VWO-a), učenici odabiru jednu od četiri predmetne kombinacije i ponovno se grupiraju. Svi se ispiti polažu na istoj razini.

6.3. Pred-strukovno (pripremno) srednjoškolsko obrazovanje (VMBO)

Ovaj smjer nudi kombinaciju prakse i teorije (14 sati praktičnog rada i nešto više teorijskog učenja tjedno). Na razini cijele države ovaj smjer pohađa oko 60% učenika. Traje ukupno 4 godine (do 16. godine života) i po završetku učenik može obrazovanje nastaviti na MBO programu. Učenici koji taj smjer pohađaju imaju 6 ili 7 školskih predmeta po godini. Učenici mogu odabrati jedan od četiri različitih vrsta programa (engl. *learning pathways*) i dodatna

pomoć je osigurana za one učenike koji je trebaju. Podrška za učenje dostupna je za učenike koji zaostaju za ostatkom razreda ili imaju druge probleme, ali se ipak smatraju sposobnima za dobivanje VMBO certifikata. Nastava je prilagođena individualnim potrebama. Trajanje podrške za učenje može varirati od učenika do učenika.

Nakon razdoblja osnovnoga srednjoškolskog obrazovanja, učenici se specijaliziraju tako što se odlučuju za:

1. *određeni sektor*: ovo je skupina predmeta koja postavlja temelj za daljnje usavršavanje;
2. *jedan od puteva unutar tog sektora*: svaki put obuhvaća jedinstvenu, samostalnu skupinu predmeta i profesionalno orijentiranih programa. Sustav puteva učenja uzima u obzir razlike u stilovima učenja učenika koji mogu biti skloni teoriji ili praksi. Različiti programi odgovaraju različitim stilovima učenja (od teorijskih do praktičnijih). Izbor puta utječe na mogućnosti otvorene za učenike izvan VMBO;
3. *strukovno orijentirani program unutar odabranog puta* (NB: Učenici koji uzimaju teorijsko-programski studij općih predmeta umjesto profesionalno orijentiranog programa):
 - a) Učenici se mogu specijalizirati unutar jednog odjeljenja (ovaj program dovodi do stručnog usavršavanja u određenoj profesiji)
 - b) ili mogu odgoditi odabir specijalizacije odabirom međusektorskih programa, koji pružaju širu bazu (opcije širokog spektra prikazane su u Tablici 4³³).

Tablica 4. Prikaz programa po smjerovima

Smjer	Smjer učenja	Odjeli	Usmjerenje
	teorijski program		MBO stručni trening (razina 3) i MBO obuka srednjeg menadžmenta (razina 4) HAVO (samo s matematikom i francuskim ili njemačkim na razini VMBO)

³³ Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005

Inženjerstvo i tehnologija	Kombinirani Program	-tehnike građenja - obrada metala	MBO stručni trening (razina 3) i MBO obuka srednjeg menadžmenta (razina 4)
	Srednji menadžerski strukovni program	-motorna mehanika - električni inženjering	MBO stručni trening (razina 3) i MBO obuka srednjeg menadžmenta (razina 4)
	osnovni strukovni program	-tehnike prilagodbe -tehnologija tiskanja - ostali prijevoz i logistika: - obrada metala / elektro- inženjering - montaža tehnika / elektro-inženjering - gradnja - (široko)	Osnovno strukovno obrazovanje MBO (razina 2)
Zanati	teorijski program		jednako kao i kod tehnike i tehnologije
	Kombinirani Program	- njega - njega tijela i lica - frizeri	
	srednji menadžerski strukovni program		
	osnovni strukovni program		
Poslovanje promet, trgovina	teorijski program		jednako kao i kod tehnike i tehnologije
	kombinirani program	- klerikalni, svećenički rad - trgovina i maloprodaja	
	srednji menadžerski strukovni program	- moda i odjeća - ugostiteljstvo:	
	osnovni strukovni program	- ugostiteljstvo - trgovina i klerikalni rad	

Poljoprivreda	teorijski program		jednako kao i kod tehnike i tehnologije
	kombinirani program	- poljoprivreda i prirodni okoliš - poljoprivreda (generalizirano)	
	srednji menadžerski strukovni program		
	osnovni strukovni program		

Učenici koji su odabrali smjer inženjerstva i tehnologije na VMBO razini mogu ići na bilo koji tečaj MBO, bez obzira na njihov izbor profesionalno orijentiranog programa. Dostupna je podrška za učenicima s posebnim potrebama kako bi se osiguralo da što je moguće više učenika završi jedan od puteva učenja i dobije VMBO certifikat:

- Potpora za učenje (LWOO) predviđena je za učenike koji trebaju privremenu pomoć kako bi se mogli nositi sa svojim odabranim programom. Nastavni plan i program je isti kao i za učenike koji slijede isti program.
- Praktična obuka dostupna je učenicima za koje se ne očekuje da dobiju certifikat VMBO. Ovo je poseban oblik obrazovanja koji priprema učenike za izravan ulazak na regionalno tržište rada. Potporu posebnim potrebama osiguravaju posebne škole za srednjoškolsko obrazovanje (SVO).

Da bi dobili podršku za učenje ili praktičnu obuku, učenici moraju prvo dobiti izjavu o posebnim potrebama od regionalnog odbora za upućivanje (RVC). Od uvođenja programa "obrazovanje koje odgovara" (nizoz. passend onderwijs) 2014./2015. godine broj učenika u posebnim školama smanjio se za 6%.

6.3.1. VMBO nastavni plan i program

Zakon o srednjoškolskom obrazovanju (WVO) određuje predmete koje će VMBO učenici učiti tijekom četiri godine. Objavljene su tablice s preporučenim minimalnim brojem sati za svaki predmet ili skupinu. Na kraju druge godine odabire se određeni sektor i put učenja. Svaki sektor (inženjering i tehnologija, skrb i dobrobit, posao ili poljoprivreda) i svaki put učenja (teorijski program, kombinirani program, srednji menadžerski strukovni program ili

osnovni strukovni program) ima svoj nastavni plan i program. VMBO je uveden u školsku godinu 1999./2000.

U preporučenom rasporedu za VMBO, pretpostavlja se da jedan sat traje 50 minuta. U prve tri godine minimalni broj sati iznosi 1280 godišnje, a temelji se na 32 sata tjedno. U četvrtoj godini se smanjuje na 1200 sati, što znači 30 sati tjedno. Za neke predmete daju se dvije brojke: broj sati koje treba osigurati za sve učenike i dodatni broj sati za učenike koji su odabrali tu temu kao jednu od mogućnosti. Broj sati prikazanih za društvene studije, umjetnost (glazba, crtež, rukotvorine, ples i drama) i tjelesni odgoj je propisani minimalni broj sati. Svaka kombinacija predmeta sadrži: zajedničku komponentu; i, sektorske specifične predmete koji obuhvaćaju sljedeće teme (Tablica 5³⁴):

Tablica 5. Sprecifični predmeti po sektorima

Inženjerstvo i tehnologija	Matematika, fizika, kemija I
Njega i dobrobit - Care and welfare	biologija i matematika ili društveni studiji II
Poslovanje	ekonomija i matematika, francuski ili njemački jezik
Poljoprivreda	matematika ili biologija ili fizika i kemija

Tablica 6. Preporučeni broj nastavnih sati u VMBO

	Predmeti	Teorijski program	Profesionalni programi		Kombinirani program
			Osnovni	Srednji menadžment	
Zajednička komponenta	Nizozemski	600	520	560	600
	Engleski	480	400	440	480
	društveni studiji	80	80	80	80
	umjetnost I	320	320	320	320
	tjelesna i zdravstvena kultura	400	400	400	400

³⁴ Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005

	drugi strani jezik	240 (200)	240 (120)	240 (160)	240 (200)
	treći strani jezik	200 (200)	0	0	200 (200)
	povijest i politika	200 (200)	200 (120)	200 (160)	200 (200)
	zemljopis	140 (200)	140 (120)	140 (160)	140 (200)
	društveni studiji	(200)	(120)	(160)	(200)
	matematika	400 (200)	400 (120)	400 (160)	400 (200)
	fizika i kemija I	200 (200)	200 (120)	200 (160)	200 (200)
	fizika i kemija II	200	0	0	200
	biologija	120 (200)	120 (120)	120 (160)	120 (200)
	ekonomija	80 (200)	80 (120)	80 (160)	80 (200)
	umjetnost II	200	0	0	200
	IT studij	20	20	20	20
	vještine za život	180	180	180	180
	tehnologija	180	180	180	180
	vještine učenja	80	80	80	80
	profesionalno orijentiran ili međusektorski program	0	960	960	320

Od kolovoza 2001. godine škole koje pružaju osnovne strukovne programe bile su u mogućnosti ponuditi programe koji kombiniraju rad i nastavu. Programi učenja i rada su putevi učenja unutar osnovnih strukovnih programa koji uključuju izvanškolsku praktičnu komponentu koja obuhvaća između 640 sati rada (80 dana) i 1280 sati učenja (160 dana), koji su uključeni u treću i četvrtu godinu. Ovi programi posebno su usmjereni na stjecanje osnovne kvalifikacije na osnovnoj strukovnoj razini. Učenici moraju pohađati nastavu na nizozemskom jeziku i odgovarajućem strukovnom predmetu. Također moraju položiti ispite iz tih predmeta. Ispitivanja se mogu izvršiti i iz drugih predmeta, ali nisu obvezna. Učenicima se dodjeljuje posebna diploma, koja im omogućuje uključivanje u odgovarajuće tečajeve na MBO razini 2. Od 1. kolovoza 2006. godine primjenjuju se različiti zahtjevi za učenike u nižim godinama koji će se nastaviti na programe rada.

Engleski je obavezan u svim VMBO programima. Osim toga, učenici koji su se opredijelili za poslovni sektor moraju učiti još jedan strani jezik (francuski ili njemački jezik)

ili matematiku. Učenici koji nisu učili francuski ili njemački jezik za vrijeme osnovnoga srednjoškolskog obrazovanja ostaju oslobođeni, pod uvjetom da umjesto toga odaberu jedan od sljedećih predmeta: arapski, turski ili španjolski jezik, socijalni studiji II, povijest i politika ili geografija. Praktična nastava³⁵ uključuje, u najmanjoj mjeri, nizozemski jezik, aritmetiku i matematiku, informatičke studije i tjelesni odgoj te predmete koji pripremaju učenike za poslove na regionalnom tržištu rada. Ove teme izabire nadležno tijelo (školski odbor) u dogovoru s općinskim vlastima i putem njih, lokalnih poslodavaca.

6.4. Opće srednjoškolsko obrazovanje (HAVO)

Ovaj smjer ima 5 razreda i traje do 17. godine života učenika. U prve 3 tzv. opće godine svi učenici prate isti program (materinski i strani jezik, matematika, povijest, umjetnosti i znanosti), a tokom 3. godine moraju odabrati jedan od četiri modula koji će nastaviti pratiti u 4. i 5. godini školovanja. U svim modulima obvezni su predmeti: Nizozemski jezik, Engleski jezik i Matematika, ali razina na kojoj se izvode varira od smjera do smjera. Za svaki modul postoje različiti obvezni predmeti, a učenici mogu i odabrati 2 ili više predmeta prema vlastitim interesima. Učenici u ovom smjeru imaju minimalno 7 školskih predmeta godišnje. Svaki modul specijalizira učenika za neko područje, što podrazumijeva određene obvezne predmete:

- Kultura i društvo (nizoz. Cultuur en maatschappij / engl. Culture and society) – naglasak je stavljen na umjetnost i strane jezike, a u matematici na statistiku i teoriju vjerojatnosti; ovaj modul priprema učenike za umjetničke i kulturne studije na HBO razini
- Ekonomija i društvo (nizoz. Economie en maatschappij / engl. Economy and society) – naglasak je na društvenim znanostima, ekonomiji i povijesti, te u matematici na statistici i teoriji vjerojatnosti; ovaj modul priprema učenike za studije društvenih znanosti i ekonomije na HBO razini
- Znanost i zdravlje (nizoz. Natuur en gezondheid / engl. Science and health) – naglasak je na biologiji i prirodnim znanostima, dok se predmet Matematike fokusira na algebru, geometriju i matematičku analizu; ovaj modul je obavezan za učenike koji žele studirati medicinu

³⁵ Za više informacija: http://entep.unibuc.eu/wp-content/uploads/2017/07/NAT_REP_NETHERLANDS.pdf

- Znanost i tehnologija (nizoz. Natuur en techniek / engl. Science and technology) – naglasak je na prirodnim znanostima, a u matematici na istim područjima koja su navedena za prethodni modul; to je modul za učenike koji žele studirati na tehničkim fakultetima i fakultetima prirodnih znanosti.

6.4.1. HAVO nastavni plan i program

Standardno opterećenje studija za 4. i 5. godinu HAVO-a iznosi:

- 1480 sati za zajedničke predmete;
- 1160 sati za specijalizirane predmete;
- 560 sati za dodatne/izborne predmete.

Ovi se sati temelje na vremenu koje zahtijeva prosječni učenik. Za razliku od preporučenog rasporeda za osnovno srednjoškolsko obrazovanje gdje se svaki "sat" izjednačava s pedagoškim razdobljem od 50 minuta, ti sati su "stvarni" sati, tj. 60 minuta. Opterećenje po predmetima biti će prikazani u nastavku zajedno sa VWO.

Ne postoje detaljni propisi koji se odnose na nastavni plan i program (sadržaj, metode nastave i materijale), odnosno škole biraju vlastite udžbenike i materijale. Školske knjige kupuju roditelji. Mnoge škole upravljaju knjigovodstvenim fondom, kupuju knjige i iznajmljuju ih roditeljima. Drugi dogovaraju da knjige budu iznajmljene od dobavljača knjiga. Školski plan mora opisati teme izučavanja predmeta i metode podučavanja. Izlazni ispiti propisuju smjernice o sadržaju različitih nastavnih planova i programa. Informacijski centar za nacionalne nastavne materijale (NICL) daje vodič za nastavne materijale koje škole mogu koristiti za usporedbu postojećih i novih proizvoda. NICL je dio Nacionalnog instituta za razvoj kurikuluma (SLO). Novi pristup nastavi koji je dio reformi u drugoj fazi srednjoškolskog obrazovanja (nizoz. het studiehuis) usmjeren je na poticanje aktivnog učenja kroz samostalan studij.

6.5. Pred-visokoškolsko (univerzitetsko) obrazovanje (VWO)

Ovaj smjer ima 6 razreda i traje do 18. godine života učenika. VWO diploma je nužna za nastavak obrazovanja na WO razini, a neki fakulteti mogu odrediti dodatne uvjete za upis. VWO ima iste smjerove kao i HAVO, razlika je samo u razini na kojoj se predmeti izvode te u trajanju. Učenici u ovom programu imaju najmanje 8 školskih predmeta po godini. Postoje tri vrste VWO škole: "atheneum", "gymnasium" (gdje su obvezni grčki i latinski) i "lyceum" (kombinacija "atheneum" i "gymnasium"). VWO izravno priprema učenike za upis na

sveučilište. Učenici mogu i nakon te dvije godine nastaviti učiti te jezike u kombinaciji s učenjem o antičkoj kulturi. Tzv. VWO-plus smjer nudi predmete poput filozofije, dodatnog stranog jezika te seminare o znanstvenim istraživanjima.

U nastavku su prikazani zajednički predmeti, specijalizirani i izborni predmeti na HAVO i VWO. U Tablici 7³⁶ prikazani su zajednički predmeti na HAVO i na VWO razini koji su jednaki za sve učenike.

Tablica 7. Zajednički predmeti

Br.	Predmet	broj HAVO nastavnih sati	broj VWO nastavnih sati
1.	Nizozemski jezik i književnost	400	480
2.	Engleski jezik i književnost	360	400
3.	Francuski, Njemački, Španjolski, Ruski, Talijanski, Arapski, Turski ili Frizijski jezik i književnost 1	160	160
4.	Opća znanost	160	200
5.	Povijest i društvena istraživanja	160	200
6.	Kultura i umjetnost	120	200
7.	Tjelesni odgoj	120	160

Tablica 8. Specijalizirani predmeti

Br.	Predmet	Broj HAVO nastavnih sati	Broj VWO nastavnih sati	
1.	Znanost i tehnologija	Matematika B1 i 2	440	760
		Fizika 1 i 2	440	560
		Kemija	280	520
2.	Znanost i	Matematika B1	320	600
		Fizika 1	240	360

³⁶ Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005

	zdravlje	Kemija	280	400
		Biologija	320	480
3.	Ekonomija i društvo	Ekonomija 1 i 2	440	520
		Matematika A1 i 2	280	600
		Povijest	240	360
		Zemljopis	200	360
4.	Kultura I društvo (specijalizini predmet)	a) od sljedećih predmeta se kombinira s drugim iz zajedničke grupe predmeta: Francuski, Njemački, Španjolski, Ruski, Talijanski, Arapski, Turski ili Frizijski jezik i književnost	200	320
		ili jedan od sljedećih predmeta: Francuski, Njemački, Španjolski, Ruski, Talijanski, Arapski, Turski ili Frizijski jezik i književnost 1 i 2	360	480
		(za VWO učenike u ovoj skupini predmeta su i latinski i grčki jezik i književnost)		
		b) predmetne kultura i umjetnost 2 s opterećenjem studija od 120 sati, u kombinaciji s jednim od sljedećih naznačenih predmeta: - Kultura i umjetnost 3 (umjetnost i dizajn) - Kultura i umjetnost 3 (glazba) - Kultura i umjetnost 3 (drama) - Kultura i umjetnost 3 (ples)	240	
		c) Povijest	240	
		d) Ekonomija 1	200	
		e) Matematika A1	160	

Učenici u HAVO smjeru mogu, ako to žele, zamijeniti jednosemestarski predmet Ekonomije 1 za cjelogodišnje izučavanje ekonomije, dakle predmet 1 i 2 i zamijeniti Matematiku A1 za Matematiku A1 i 2 ili Matematiku B1 i 2 (oba predmeta) ili polu-predmetnu Matematiku B1. Ovisno o odabranim odlukama, opterećenje studenata znanjem i zdravljem, ekonomijom i društvom, kulturom i društvom može biti veće od gore spomenutih 1160 sati.

VWO smjer učenici mogu kombinirati:

b) jedan od predmeta ili polupredmeta (*half-subjects*) navedenih pod a) s naznačenim opterećenjem kombinirati sa Filozofijom s opterećenjem studija od 320 sati;

c) polupredmet (*half-subject*) Kultura i umjetnost 2 s opterećenjem od 200 sati, u kombinaciji s jednim od sljedećih predmeta s opterećenjem studija kako je naznačeno: Kultura i umjetnost 3 (umjetnost i dizajn); Kultura i umjetnost 3 (glazba); Kultura i umjetnost 3 (drama); Kultura i umjetnost 3 (ples), pri čemu njihovo opterećenje iznosi 280 sati.

Kod izbornih predmeta postoji nekoliko mogućnosti koje su navedene u nastavku. U slučaju kada se bilo koji od predmeta ili polu-predmeta (*half-subjects*) navedenih za specijalizirane predmete kombiniraju, npr. ako se polazna Matematika A1 ili cjelokupna Matematika A1 i 2 kombiniraju s polusatnom Matematikom B1 ili s Matematikom B1 i 2, studijsko opterećenje za Matematiku predmeta ili polupredmeta, odabrano kao dio neobvezne komponente, smanjeno je za 160 sati (HAVO) i 280 sati (VWO).

b) bilo koji od sljedećih predmeta (za učenike koji nisu studirali predmetni jezik tijekom razdoblja osnovnoga srednjoškolskog obrazovanja):

Predmet	Broj sati u HAVO	Broj sati u VWO
Španjolski jezik i književnost (za početnike)	360	480
Ruski jezik i književnost (za početnike)		
Talijanski jezik i književnost (za početnike)		
Arapski jezik i književnost (za početnike)		
Turski jezik i književnost (za početnike)		

c) bilo koji od sljedećih predmeta:

Kod HAVO

Predmet	Broj sati
Društveni studiji	200
Filozofija	360
Menadžment i organizacija	280
Informatika	240
Tjelesni odgoj	240

Kod VWO

Biologija 1	160
Ekonomija 1	280

d) predmeti ili drugi elementi kurikuluma koje odredi nadležno tijelo kod HAVO a kod VWO

Predmet	Broj sati
Društveni studiji	360
Upravljanje i organizacija	360
Informacijske tehnologije	280
Tjelesni odgoj 2	280

e) bilo koji od sljedećih polupredmeta:

Za **HAVO** učenike

Predmet	Broj sati
Francuski jezik i književnost 1	160
Njemački jezik i književnost 1	
Španjolski jezik i književnost 1	
Ruski jezik i književnost 1	
Talijanski jezik i književnost 1	
Arapski jezik i književnost 1	
Turski jezik i književnost 1	
Frizijski jezik i književnost 1	

Za učenike **VWO**

Klasična kultura sa studijskim opterećenjem od 200 sati (za učenike koji uče Latinski jezik i književnost i / ili Grčki jezik i književnost)

f) predmeti i polupredmeti navedeni pod specijaliziranim komponentama za VWO koji ne odgovaraju ili se preklapaju s ispitanicima ili polupozivima za HAVO.

Svi učenici gimnazije uče Klasičnu kulturu umjesto polupredmeta Kulture i umjetnosti 1, bez obzira na odabranu kombinaciju predmeta. Oni, međutim, mogu odabrati Kulturu i umjetnost 1 kao dio izborne komponente. Svi učenici "gimnazije" također imaju Latinski jezik i književnost i / ili Grčki jezik i književnost, a oba studija imaju opterećenje od 480 sati.

6.6. Tjedni i dnevni raspored

Zakon o srednjoškolskom obrazovanju (WVO) određuje broj nastavnih sati za razdoblje osnovnoga srednjoškolskog obrazovanja (VMBO i prve tri godine HAVO i VWO) u obliku tablice s preporučenim brojem sati. Broj sati u drugoj fazi srednjeg obrazovanja (tj. gornje godine HAVO-a i VWO-a, zajedno poznate kao pred-visoko obrazovanje) temelji se na sustavu opterećenja studija. Pretpostavlja se da predmet podučavanja u prvoj fazi srednjoškolskog obrazovanja traje 50 minuta, a u drugoj fazi srednjoškolskog obrazovanja 60 minuta. Duljina nastavnog razdoblja, međutim, nije propisana zakonom. O tome odlučuje nadležno tijelo škole (školski odbor), koje također određuje kada počinje i završava školski dan.

Tijekom prve tri godine srednjoškolskog obrazovanja - razdoblje osnovnog srednjoškolskog obrazovanja - preporučeni broj nastavnih sati namijenjen je kao smjernica unutar koje je moguće postići ciljeve i ishode učenja. Nastava traje 50 minuta i ciljevi i ishodi učenja mogu se postići u 75% vremena preporučenog za svaki predmet. Osim toga, postoji obvezni minimalni broj sati za društvene studije, umjetničke predmete i tjelesni odgoj u VMBO, HAVO i VWO. Međutim, mora se osigurati ukupno najmanje 3000 50-minutnih sati u osnovnim predmetima nastavnog plana i programa.

U prve tri godine VMBO-a, HAVO-a i VWO-a minimalni broj sati iznosi 1280 godišnje, temeljen na 32 sata tjedno. U četvrtoj godini VMBO to postaje 1200 sati (30 sati tjedno). U drugoj fazi HAVO i VWO razdoblja pred visokim obrazovanjem (tj. posljednje dvije godine HAVO-a i zadnje tri godine VWO-a), standardno opterećenje po učeniku iznosi 1600 sati po školskoj godini (40 sati tjedno za 40 tjedana). To uključuje najmanje 1000 sati nastave tijekom školske godine. Ti sati su "stvarni" sati, tj. 60 minuta, dok u osnovnoj srednjoj školi svaki predmet traje 50 minuta.

Studijsko opterećenje izračunato je na temelju vremena koje prosječni učenik treba kako bi uz posjedovanje potrebnog materijala, kako u školi tako i kod kuće svladao gradivo. To pokriva sve elemente kurikuluma, uključujući pisanje projekata, čitanje, korištenje resursa, izleta i domaćih zadaća. Studijsko opterećenje za drugu fazu HAVO-a iznosi 3200 sati (za dvije godine), a za VWO je 4800 sati (tri godine). Sustav studijskog opterećenja obvezan je od školske godine 1999./2000. Prije toga raspored u prvoj i drugoj fazi HAVO-a i VWO-a temeljio se na tablicama s preporučenim brojem sati. Školski odbor ili uprava svake

obrazovne ustanove odlučuje kada započinje i završava školski dan / radni dan i koliko će sat trajati.

6.7.Školarina i stipendiranje

Obrazovanje je besplatno do dobi od 16 godina. Po navršenih šesnaest godina razina naknade se godišnje prilagođava na temelju indeksa troškova života. Naknade za školsku godinu 2016./2017. iznosile su 865 €, što se može platiti u ratama. Financijska pomoć za učenike regulirana je Zakonom o naknadama za obrazovanje (WTOS) koji se odnosi na:

- učenike koji redovito pohađaju nastavu i koji su mlađi od 18 godina, koji su u srednjoškolskom obrazovanju, posebnom obrazovanju ili srednjem strukovnom obrazovanju (smjer strukovnog obrazovanja) (WTOS 18-);
- redoviti učenici srednjeg obrazovanja i posebnog odgoja u dobi od 18 godina ili više, ali ispod 30 godina (VO 18+).

Prema ovom Zakonu roditelji mogu zatražiti pomoć kod troškova slanja djeteta u školu. Naknada za troškove ovisi o dohotku i sastoji se od (u slučaju najveće moguće naknade) punog iznosa zakonske naknade i doprinosa za ostale studijske troškove, kao što su troškovi knjiga i materijala za učenje, putovanje i zapošljavanje. Naknada ne podliježe porezu na dohodak i ne mora biti vraćena.

Što se tiče financiranja učenika etničkih manjina, u sklopu programa financiranja učenika nacionalnih manjina (CUMI-VO), škole mogu podnijeti zahtjev za dodatna sredstva za te učenike koji žive u Nizozemskoj između jedne i osme godine, a koji se klasificiraju kao pridošlice. Ova se shema treba prilagoditi tako da više nije samo broj novih sudionika etničke manjine koji određuje razinu nedostataka unutar škole, nego i različite vrste problema s kojima se škola može susresti.

6.8.Završetak srednjoškolskog obrazovanja

VMBO završni ispit sastoji se od dva dijela: školskog ispitivanja i nacionalnog ispita. Za neke predmete, tj. Tjelesni odgoj, Društvene studije i Umjetnost I, postoji samo školsko ispitivanje. Nacionalni ispit sastoji se od pismenog ispita za sve učenike, kao i za učenike koji pohađaju osnovni strukovni program ili srednji menadžerski strukovni program. Školski ispit

uključuje projekt o temi koja se odnosi na odabrani sektor. Ovo je obvezno za sve učenike, osim onih koji pohađaju osnovni strukovni program. Konačna ocjena svakog predmeta (ili međusektorskog ili strukovnog orijentiranog programa) izračunava se kombiniranjem ocjene sa školskog ispitivanja i ocjene nacionalnog ispita kako slijedi:

- u osnovnom strukovnom programu ocjena u školskom pregledu čini 2/3 završne ocjene i ocjena na nacionalnom ispitu 1/3;
- za ostale puteve učenja, svaka se računa kao polovina. Nisu svi predmeti označeni brojevima:
- Tjelesni odgoj i Umjetnost nemaju numeričku ocjenu već opisnu kao npr. "zadovoljavajući" ili "dobar";
- ocjena dobivena na školskom ispitu za Društvene studije računa se u konačni rezultat.

VMBO nije koncipiran kao konačno obrazovanje, već je namijenjen postavljanju osnovice za daljnje obrazovanje. Većina učenika s VMBO kvalifikacijama nastavlja na MBO. U kolovozu 1999. u VMBO-u su uvedene četiri putanje učenja u pokušaju olakšavanja prijelaza na MBO. Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti i sektor strukovnog obrazovanja poduzeli su razne mjere kako bi studentima olakšali prijelaz preko VMBO i MBO na višu stručnu naobrazbu (HBO). Cilj Vlade je da svaki učenik koji završi školu na tržištu rada posjeduje barem minimalne kvalifikacije za ulazak na tržište rada sa stečenim zanimanjem. HAVO pruža opće obrazovanje i stoga nije obrazovanje za zapošljavanje. Njegova je svrha pripremiti učenike za upis na visokoškolsko obrazovanje (HBO). U praksi, međutim, učenici s HAVO certifikatima također odluče preseliti se u VWO ili ići na MBO. Svrha VWO-a je pripremiti učenike za ulazak na sveučilište (WO). Međutim, neki s VWO kvalifikacijama idu na HBO.

Studijski program općega srednjoškolskog obrazovanja završava se nacionalnim ispitom u 7 predmeta (VWO) ili 6 predmeta (HAVO). Ako je ispit položen, dodjeljuje se diploma VWO ili HAVO. Svi učenici također dobivaju smjernice za buduće studije i karijere. U višem stupnju (*bovenbouw*) (4 i 5 godina HAVO ili 4, 5 i 6 godina VWO), također poznatom kao *tweede* faza, obrazovanje se daje na temelju klase predmeta (*profielen*), s jednim općim predmetom istim za sve učenike i predmetom po vlastitom izboru. Da bi se nastavio prijelaz na visoko obrazovanje, svi učenici moraju odabrati jednu od četiri grupacije (klastera) predmeta: kulturu i društvo (*culture and maatschappij*), ekonomiju i društvo (*science and health*), znanost i zdravlje (*natuur en gezondheid*) ili znanost i tehnologiju (*natuur en*

techniek). Za upis na visoko obrazovanje, svi zahtjevi odabranog klastera moraju biti zadovoljeni.

7. TERCIJARNO OBRAZOVANJE U NIZOZEMSKOJ

Tercijarno (visoko) obrazovanje obuhvaća tri smjera: MBO, HBO i WO Univerzitet/Fakultet primjenjenih znanosti (HBO) i sveučilišno /univerzitetsko obrazovanje (WO).

7.1.MBO

MBO - Više srednje strukovno obrazovanje (Middelbaar beroepsonderwijs / Senior secondary vocational education) traje 3-4 godine i predviđeno je za učenike koji su završili VMBO. Po završetku MBO-a može se izaći na tržište rada ili nastaviti školovanje na HBO razini. MBO je glavni distributer radne snage na tržištu rada, koji se često smatra "temeljem gospodarstva": oko 40 posto nizozemske radne populacije završilo je stručno osposobljavanje za najmanje srednju strukovnu izobrazbu.

Trenutačno ima 630.000 učenika u sektoru strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, od čega 485.000 sudjeluje u redovnim tečajevima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Ostatak slijedi programe obrazovanja odraslih. Vlada ulaže oko 2,6 milijardi eura godišnje u ovaj sektor - oko 12 posto ukupnog budžeta za obrazovanje - ulaže se u srednje strukovno obrazovanje.

Razlikuju se četiri razine MBO obrazovanja, čije trajanje varira od šest mjeseci do četiri godine, ovisno o razini kolegija:

- Razina 1: Trening za asistenta/demonstratora
- Razina 2: Osnovna strukovna izobrazba
- Razina 3: Puna profesionalna izobrazba

- Razina 4: Srednji menadžment i specijalistička obuka Od nizozemskog obrazovnog sektora VET³⁷ održava najbliže odnose s tržištem rada. MBO institucije imaju čest kontakt s tvrtkama i organizacijama u kojima studenti rade ili rade na radnom iskustvu. Regionalna trgovina i industrija komuniciraju s institucijama o kvaliteti i sadržaju predmeta koji se nude. Inovativno obrazovanje i obuka također se razvija u uskoj suradnji s trgovinom i industrijom. Ovaj kontakt između obrazovnih institucija MBO i tvrtki izuzetno je važno kako bi se osiguralo blisko podudaranje između obrazovanja koje škole nude i vještina koje tvrtke trebaju.

Kvalifikacijska struktura nizozemske strukovne izobrazbe prolazi kroz opsežno preoblikovanje prema učenju temeljenoj na kompetenciji, kako bi se zadovoljile potrebe društva za suvremenim i fleksibilnim zaposlenicima. Ova struktura opisuje sve zanimanja za koje se nude tečajevi strukovnog obrazovanja, kao i kompetencije potrebne za obavljanje tih zanimanja. Kvalifikacije moraju biti široke, te bi trebale ukazivati na kakve su kvalitete i stavovi potrebni na radnom mjestu. Stoga, strukovno obrazovanje može biti praktičnije i omogućiti fakultetima i tvrtkama da bolje prilagode obrazovanje potrebama regije i sposobnostima učenika.

7.2.HBO Univerzitet primjenjenih znanosti

Univerziteti upisuju studente u dobi od 17 i više godina. Ustanove HBO nude smjerove iz nekoliko različitih područja. Institucije moraju imati najmanje 700 upisanih studenata, osim onih koji pružaju samo osposobljavanje nastavnika osnovnih škola, u kojima ne smije biti manje od 250 studenata. Prosječna veličina HBO institucija povećava se kao rezultat ne samo spajanja već i rastućeg broja studenata.

Postoje 54 visokoškolske institucije koje financira vlada. Osim toga, postoje 63 odobrene visokoškolske ustanove koje su dio Zakona o visokom obrazovanju i istraživanju, ali ne dobivaju sredstva Ministarstva obrazovanja, kulture i znanosti.

³⁷ 1. Strukovni koledž VET -Pružava nekoliko programa za mlade od 16 godina kako bi razvili svoje vještine i povećali zapošljivost. Učenici mogu birati između smjera obrazovanja s punim radnim vremenom (BOL) i radno utemeljene rute (BBL) u kojoj studenti kombiniraju rad i studij. U obje mogućnosti i na svakoj razini studija, studenti moraju provoditi dio vremena na praksi stičući radno iskustvo kako bi dobili diplomu. Time je naglasak da svi učenici stječu kompetenciju u radnom okruženju.

Programi prvog stupnja imaju 240 boda. Da bi završili program, studenti moraju dobiti ovaj broj bodova i položiti završni ispit. Uz raspon početnih kolegija višeg stručnog obrazovanja, postoji i mali broj naprednih programa otvorenih za studente koji su već završili visokoškolsko obrazovanje.

7.3. Sveučilište WO

Sveučilišno obrazovanje (WO) se usredotočuje na osposobljavanje u akademskim disciplinama, primjenu znanstvenih spoznaja u kontekstu struke, nastoji poboljšati razumijevanje fenomena proučavanih u različitim disciplinama i tendenciji stvaranja novih znanja.

Programi diplomskog studija dostupni su na 14 sveučilišta, uključujući Otvoreno sveučilište. Tri sveučilišta – tehnička sveučilišta u Delftu (TUD), Eindhovenu (TUE) i Twenteu (UT) – fokusiraju se uglavnom na inženjerstvo i tehnologiju. Poljoprivredno sveučilište u Wageningenu dolazi pod nadležnost ministara poljoprivrede, prirode i kvalitete hrane. Osim 14 sveučilišta³⁸, postoji niz odobrenih institucija, uključujući pet teoloških programa, od kojih jedan nudi program studiranja humanizma i Sveučilište Nyenrode (Nizozemska poslovna škola).

Ulazak na sveučilište je moguć uz preddiplomski (VWO) školski certifikat ili HBO kvalifikaciju. Budući studenti koji imaju 21 ili više godina koji nemaju potrebnu kvalifikaciju mogu se upisati na sveučilište nakon usmenog ispitivanja. Godine 1999. uvedene su četiri tematske kombinacije u HAVO i VWO. Od 2001. godine, sveučilišta su morala naznačiti koja je od ovih predmetnih kombinacija, eventualno u kombinaciji s dodatnim predmetima, potrebna za upis na svaki studij. Kandidati s manje prikladnim kombinacijama predmeta i dalje mogu biti prihvatljivi za prijam, ovisno o izboru predmeta koji se provode u školi.

7.4. Uvjeti upisa

Glavni uvjet upisa je ostvarivanje potrebnih kvalifikacija. Dodatni uvjeti u pogledu obrazovnih kvalifikacija mogu se utvrditi nalogom ministra. Postoji središnji sustav prijema. Neki programi podliježu kvoti (*numerus fixus*): ako potražnja premašuje broj raspoloživih

³⁸ Preuzeto s: education-system-the-netherlands.pdf.

mjesta, mjesta se dodjeljuju pomoću nacрта ili, ako ustanova to želi, može odabrati studente. Drugi imaju ograničen upis jer opskrba diplomanata u toj sferi premašuje potražnju na tržištu rada.

Podnositelji zahtjeva koji se žele upisati na višu stručnu spremu moraju imati:

- višu stručnu spremu za srednje obrazovanje (HAVO);
- certifikat srednjeg menadžmenta ili stručnog osposobljavanja;
- potvrdu o predškolskom obrazovanju (VWO).

Budući studenti koji ne posjeduju potrebne kvalifikacije mogu se upisati nakon polaganja usmenog (*viva voce*) ispita. Ovaj prijemni ispit mogu polagati samo osobe starije od 21 godinu. Ova se niža dobna granica može poništiti u slučaju programa u likovnoj i primijenjenoj umjetnosti. U iznimnim slučajevima, mlađi učenici mogu također polagati usmeni (*viva voce*) ispit. Kandidati koji posjeduju bilo koju od gore navedenih kvalifikacija imaju u načelu pravo biti primljeni, ali ministar može nalogom propisati dodatne zahtjeve glede predmeta koji se proučavaju. Godine 1999. uvedene su četiri tematske kombinacije u HAVO i VWO. Od 2001. HBO institucije morale su naznačiti koje su kombinacije predmeta potrebne za upis na svaki smjer. Kandidati s manje prikladnim kombinacijama predmeta i dalje mogu biti primljeni, ovisno o izboru predmeta koji se provode u školi. Uz obrazovne zahtjeve, ustanove mogu nametnuti dodatne zahtjeve koji se odnose na struku. Ti se zahtjevi mogu odnositi samo na pitanja koja nisu obuhvaćena tijekom prethodnog školovanja učenika. Potencijalni studenti moraju najprije kontaktirati instituciju, koja tada odlučuje ispunjavaju li dodatne uvjete i može li ih se priznati.

7.4.1. *Preddiplomski (bachelor) i diplomski (master) sustav*

Svrha uvođenja *bachelor-master* sustava i akreditacije u Nizozemskoj je stvaranje otvorenijih sustava visokog obrazovanja, u kojima je naglasak na kvaliteti pojedinačnih smjerova, a ne kvaliteti ustanove koja pruža studij. Uvođenje akreditacije i *bachelor-master* sustava promijenilo je strukturu nizozemskog visokog obrazovanja. I dalje su ostale razlike između visokoga stručnog obrazovanja i sveučilišnog obrazovanja u pogledu njihovih ciljeva. Na snazi je bodovni sustav koji se temelji na europskom sustavu prijenosa bodova (ECTS), prema kojem se šezdeset bodova izjednačava s opterećenjem redovnog studenta tijekom jedne akademske godine (1 bod iznosi 28 sati studija). Budući da se ECTS bodovni sustav koristi diljem Europe, studenti mogu lako usporediti studijske programe gledajući koliko se bodova

pripisuje svakom dijelu programa. Ovaj sustav je koristan za studente i institucije jer omogućava brzu i jednostavnu usporedbu ciljeva i postignuća na višoj razini obrazovanja.

Program visokog obrazovanja sastoji se od:

- prvostupnik (180 bodova);
- nakon čega slijedi magistar (*master*) u trajanju 1godine (60 bodova) ili više od 1,5 godina do 4 (90-240 boda). Postoji i više magistrarskih tečajeva:
- izobrazba nastavnika (60-120 bodova);
- medicina, veterinarska znanost i farmaceutska znanost (180 bodova);
- stomatologija, filozofija, inženjering i tehnologija (120 bodova).

Tablica 9. Prikaz ECTS bodova stečenih prema trajanju i stupnju programa

Trajanje	ECTS bodovi	Stupanj
1 - 4 godine	60 - 240	Magistar [područje studija] npr. magistar arhitekture
1 - 2 godine	60 - 120	Magistar znanosti (MSc)
		Magistar umjetnosti (MA)
1 godina	60	Magistar zakona (LLM)

U visokom stručnom obrazovanju, programi prvog stupnja su programi prvostupnika koji se sastoje od 240 boda. HBO institucije su u mogućnosti ponuditi službeni HBO magistrarski studij. Svi smjerovi obrazovanja moraju biti službeno priznati dobivanjem akreditacije od Netherlands-Flanders Accreditation Organization (NVAO)³⁹.

Akreditacija je neophodan element *bachelor-master* sustava. Podrazumijeva pružanje obrazovanja koje zadovoljava određene standarde kvalitete službenim pečatom. Akreditacija je neovisan oblik certifikacije temeljen na integriranoj procjeni kvalitete cjelokupnog programa obrazovanja. Studenti na akreditiranim studijima imaju pravo na financijsku pomoć države. Akademske naslove mogu koristiti samo diplomirani akreditirani studiji. Institucije trebaju svoju akreditaciju potvrditi svakih šest godina. NVAO akreditira HBO i sveučilišne programe, temeljene na procjenama od strane odbora za ocjenu i procjenu (VBI). VBI ocjenjuje kvalitetu studija prema kriterijima koje je izradio NVAO. Moraju se koristiti međunarodno prihvaćeni kriteriji kako bi se osiguralo da su nizozemski stupnjevi obrazovanja

39 Za više informacija pogledati: www.nvaio.net

u korelaciji s onima koji se dodjeljuju u drugim zemljama. Naglasak je na akreditaciji postojećih studijskih programa i procjeni novih programa. Postojeći tečajevi su povremeno akreditirani. Novi studijski programi visokog obrazovanja moraju se testirati prije uvođenja, čime se jamči da zadovoljavaju zahtjeve za kvalitetom. Zahtjevi za akreditaciju rješavaju se standardnim postupkom.

7.4.2. *Otvoreno sveučilište Nizozemske*

Otvoreno sveučilište Nizozemske (OUNL) državna je ustanova koja nudi programe studija na daljinu na sveučilišnoj razini za osobe starije od 18 godina⁴⁰. Zadaće OUNL-a, kako je navedeno u Zakonu o visokom obrazovanju i istraživanju (WHW), pružaju početne programe na sveučilišnoj razini u obliku obrazovanja na daljinu i doprinose inovacijama u visokom obrazovanju.

OUNL je osnovan 1984. godine kako bi osigurao programe visokog obrazovanja za osobe koje iz raznih razloga u prošlosti nisu mogle dobiti visoku stručnu spremu. Osim sjedišta u Heerlenu, u Nizozemskoj postoji 18 studijskih centara koji pružaju informacije, smjernice i savjete za studente u odnosu na njihove studije. Iako je OUNL neovisan, održava kontakte s drugim institucijama visokog obrazovanja. Glavni cilj OUNL je učiniti visoko obrazovanje dostupnim odraslima koji žele drugu priliku. OUNL "otvorenost" se manifestira na četiri načina:

- odsutnost zahtjeva za prijemnim u vezi s prethodnim obrazovanjem;
- sloboda izbora mjesta i vremena studija;
- sloboda u odnosu na tempo studija;
- sloboda izbora kolegija: studenti mogu kombinirati module kako bi napravili svoj program studija

7.5. *CROHO – Središnji registar studijskih programa visokog obrazovanja*

Središnji registar studijskih programa visokog obrazovanja (CROHO) sustavno je uređena zbirka podataka o tečajevima visokih učilišta. Registracija znači da:

- dotična institucija ima pravo financirati taj tečaj/smjer od Ministarstva obrazovanja, kulture i znanosti ili Ministarstva poljoprivrede, prirode i kvalitete hrane;

⁴⁰ Preuzeto s: <https://www.ue4sd.eu/partners/w-region/64-open-universiteit-in-the-netherlands-ounl-netherlands>

- redoviti studenti i studenti koji kombiniraju rad i učenje koji se bave prijavljenim (deficitarnim) poslovima i žele se usavršiti, imaju pravo na studentsku potporu;
- institucije mogu dodjeljivati certifikate i službene akademske titule sukladno odredbama Zakona o visokom obrazovanju i istraživanju.

Postoji zasebna kategorija za odobrene institucije koje ne dobivaju državna sredstva za tečajeve upisane u registar, ali imaju pravo dodjeljivanja certifikata sukladno Zakonu o visokom obrazovanju i istraživanju. Oni također mogu odrediti svoje naknade, bez obzira na zakonsku stopu. Stručnjaci s jednopredmetnim i dvopredmetnim studijem pri odobrenim ustanovama imaju pravo na studentsku potporu, a ustanove su ovlaštene dodjeljivati stupnjeve u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju i istraživanju. Grupa za upravljanje informacijama (IBG) odgovorna je za uspostavljanje, upravljanje i objavljivanje registra i dobivanje informacija od njega. Središnjim registrom upisa na visoko obrazovanje (CRIHO), koji sadrži podatke o upisu svih studenata u visokom obrazovanju, također upravlja IBG.

7.6. Financijska potpora studentima

Zakon o financiranju studenata iz 2016. (WSF 2016) odnosi se na studente visokog obrazovanja koji su mlađi od 34 godine i koji su započeli studij prije 30. godine. Svaki student koji upisuje akreditirani redoviti studij na visokom obrazovanju i zadovoljava uvjete ima pravo na osnovnu potporu. Ovisno o prihodima svojih roditelja, studenti mogu biti u mogućnosti potraživati dodatan poticaj uz osnovnu potporu. Veličina osnovne i dopunske stipendije dodjeljuje se ovisno o vrsti obrazovanja (visoko obrazovanje ili strukovna izobrazba) i o tome živi li ili ne živi kod kuće⁴¹. Učenici mogu uzeti i studentski kredit. Svi studenti koji dobivaju financijsku pomoć imaju pravo na javni prijevoz koji daje neograničenu slobodnu vožnju javnim prijevozom diljem Nizozemske radnim danom ili vikendom. Jednodnevna karta im daje pravo na neograničeno putovanje tijekom tjedna i snižene karte (40-50% popusta) tijekom vikenda, ili ako se odabere opcija besplatnog prijevoza vikendom, nudi se mogućnost jeftinih putovanja tijekom tjedna.

Učenici stariji od 30 godina i dalje imaju pravo na novčanu pomoć, sve dok i dalje neprestano slijede isti studijski program koji su slijedili kada su se napunili 30. Visoka učilišta dobivaju

⁴¹ Preuzeto s: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/05/25/review-of-national-policies-for-education-netherlands-2016>

posebna sredstva za financiranje studenata čiji je napredak odgođen zbog okolnosti koje su izvan njihove kontrole ili izuzetnih osobnih okolnosti (fondovi za završetak studija).

8. PISA REZULTATI - POKAZATELJI USPJEŠNOSTI NIZOZEMSKJE SPRAM PROSJEČNIH TRENDOVA OECD-a

Ovo poglavlje prikazuje uspješnost zemlje u usporedbi s prosječnim trendovima OECD-a. Obuhvaća sve glavne teme PISA istraživanja i sažetak izazova s kojima se zemlja suočava. PISA je međunarodno istraživanje kojim se procjenjuje znanje i vještine petnaestogodišnjih učenika iz 70 zemalja iz čitalačke pismenosti, matematičke pismenosti i prirodoslovne pismenosti. Također se procjenjuje vještine suradničkog rješavanja problemskih zadataka. Istraživanje je opsežno, nije bazirano na nastavnim planovima i programima i reprodukciji usvojenih znanja, nego je usmjereno na procjenu sposobnosti učenika za promišljanja, zaključivanje, kao i primjenu znanja i vještina na stvarne životne probleme. Istraživanje se provodi u trogodišnjim ciklusima, a cilj je pomoći zemljama sudionicama kod donošenja strateških odluka iz oblasti obrazovanja na temelju empirijskih, statističkih podataka o postignućima učenika. Rezultati ne utječu na ocjenjivanje učenika i nastavnika već ukazuju na stvarno stanje u obrazovnom sustavu i politici obrazovanja među zemljama. Rezultati se ne procjenjuju pojedinačno, već se prikazuju kao cjelokupno postignuće učenika na razini države. Dobiveni podaci istraživanja pokazatelj su u kojoj mjeri obrazovni sustav zemalja sudionica uspijeva osigurati svojim učenicima stjecanje ključnih kompetencija i stvoriti preduvjete za cjeloživotno učenje. Cilj je također ispitati u kojoj su mjeri učenici nakon završenog obveznog obrazovanja pripremljeni za nastavak obrazovanja, uključivanje u proces rada kao i aktivno sudjelovanje u društvu. Škole se biraju metodom slučajnog uzorka.

U Tablici 10⁴² rangirane su po grupama sve države koje su sudjelovale u procjeni. Države su rangirane u grupe s rezultatima iznad 500 bodova, države sa ostvarenim rezultatima između 450 i 500 bodova i države s brojem bodova manjim od 450. Od ukupno sedamdeset država koje su sudjelovale u procjeni, Singapur je zauzeo prvo mjesto s uvjerljivih 19 bodova više u

⁴² Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

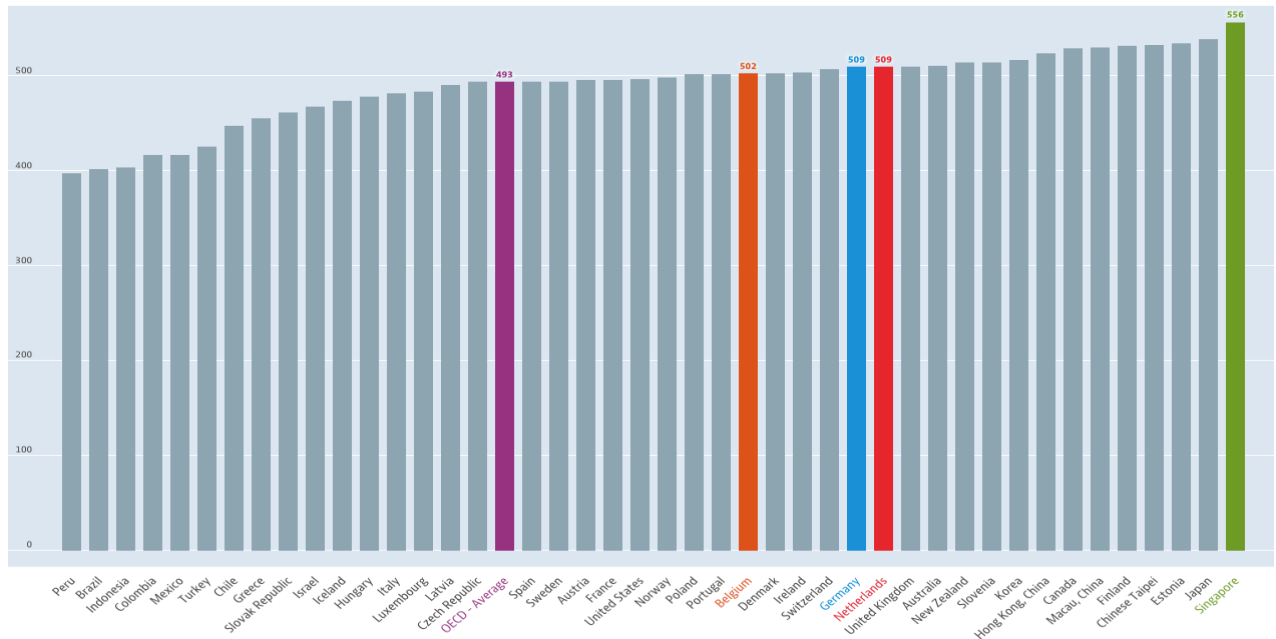
odnosu na drugoplasirani Hong Kong. Nizozemska je zauzela 13. mjesto koje djeli s Njemačkom s ukupno 508 bodova.

Tablica 10. Ukupni rezultati PISA istraživanja za 2015. godinu

Države s rezultatima iznad 500 bodova	Države s rezultatima od 450 do 500 bodova	Države s rezultatima nižim od 450 bodova
1. Singapur 551,7	23. Velika Britanija 499,7	44. Čile 443,0
2. Hong Kong 532,7	24. Portugal 497,0	45. Bugarska 439,7
3. Japan 528,7	25. Francuska 495,7	46. Cipar 437,7
4. Macau 527,3	25. Švedska 495,7	46. Rumunjska 437,7
5. Estonija 524,3	27. Austrija 492,3	48. Ujedinjeni Arapski Emirati 432,7
6. Kanada 523,7	28. Rusija 492,0	49. Urugvaj 430,0
6. Taivan 523,7	29. Španjolska 491,7	50. Turska 424,3
8. Finska 522,7	30. Češka 490,7	51. Trinidad i Tob. 423,0
9. Južna Koreja 519,3	31. SAD 487,7	52. Moldavija 421,3
10. Kina 514,3	32. Latvija 486,7	53. Crna Gora 418,7
11. Irska 509,3	33. Italija 485,3	54. Kostarika 415,7
11. Slovenija 509,3	34. Luksemburg 483,3	55. Albanija 415,0
13. Njemačka 508,0	35. Island	55. Tajland 415,0
13. Nizozemska 508,0	36. Hrvatska 475,3	57. Meksiko 411,7
15. Švicarska 506,3	37. Litvanija 475,0	58. Kolumbija 410,3
16. Novi Zeland 505,7	38. Mađarska 474,7	59. Katar 407,3
17. Danska 504,3	39. Izrael 472,0	60. Džordža 405,3
17. Norveška 504,3	40. Argentina 468,7	61. Jordan 399,0
19. Poljska 503,7	41. Malta 463,7	62. Indonezija 395,3
20. Belgija 502,7	42. Slovačka 463,0	63. Brazil 395,0
21. Australija 502,3	43. Grčka 458,7	64. Peru 394,0
21. Vietnam 502,3		65. Libanon 376,3
		66. Tunis 371,3
		67. Makedonija 369,0
		68. Alžir 362,0
		69. Kosovo 355,7
		70. Dominikanska republika 339,3

Rezultat Nizozemskih učenika iz prirodoslovne pismenosti prikazan u Tablici 11 je 509 boda, što je jednako kao i susjedne Njemačke, 502 boda ostvarili su učenici susjedne Belgije, dok je OECD prosjek 493 boda. Singapur sa ostvarenih 556 boda zauzima najvišu poziciju ljestvice i ima 54 boda više od Nizozemske.

Tablica 11. Ukupni rezultati prirodoslovne pismenosti (PISA, 2015)⁴³

Prema rezultatima u Tablici 12 vidljivo je da su dječaci uspješnije rješavali PISA test, ali ta statistički značajna razlika odnosi se samo na četiri boda, što nije prevelika razlika u rezultatima uspješnosti obzirom na spol djece. Prema rezultatima, nizozemski dječaci u odnosu na prosjek OECD-a ostvarili su značajniju razliku od 16 boda, i 48 boda razlike u odnosu na prvorangirani Singapur. Što se tiče ostvarenih rezultata djevojčica, vidljivo je da su kao i dječaci ostvarile 16 boda razlike u odnosu na prosjek OECD-a, 11 boda razlike u odnosu na Belgiju i 3 boda razlike u odnosu na Njemačku u njihovu korist, ali 45 boda razlike u odnosu na rezultate prvoplasiranih djevojčica iz Singapura.

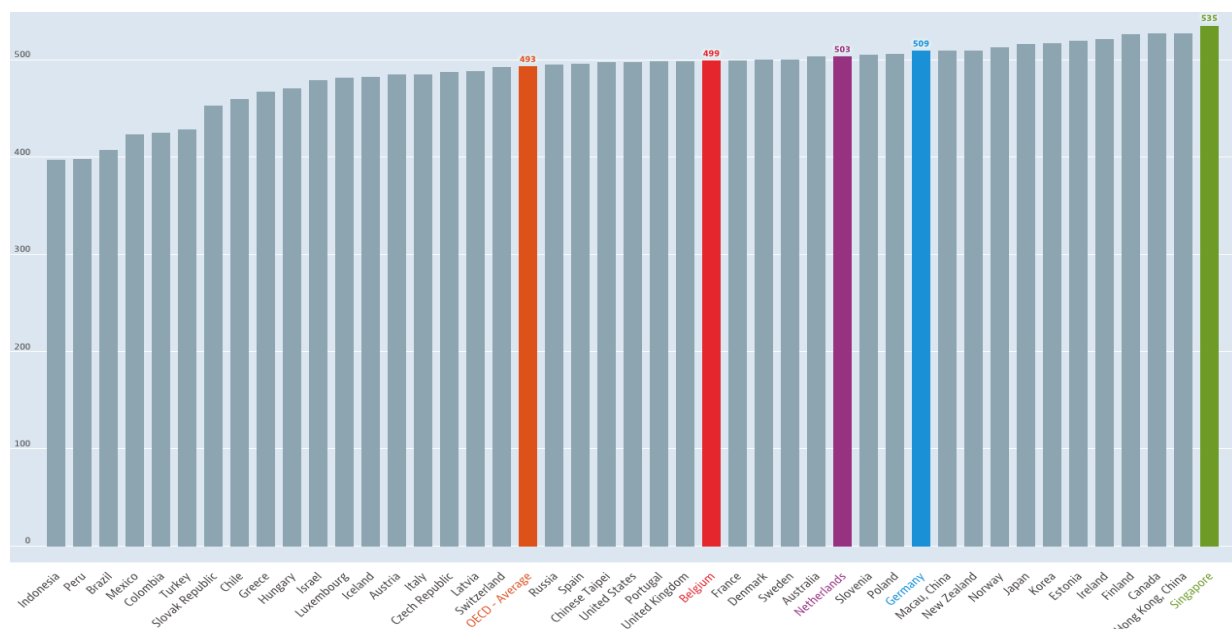
Tablica 12. Ukupni rezultati postignuća djevojčica i dječaka iz prirodoslovne pismenosti (PISA, 2015)

Država	Dječaci (bodovi)	Djevojčice (bodovi)
Nizozemska	511	507
Njemačka	514	504
Belgija	508	496
OECD prosjek	495	491
Singapur	559	552

⁴³Legenda: Nizozemska – crveno; Njemačka – plavo; Belgija – narančasto; OECD prosjek – ljubičasto; Singapur – zeleno

Što se tiče čitalačke pismenosti 15-to godišnjaka iz Nizozemske, prema Tablici 13 vidljivo je kako je ostvareno ukupno 503 boda. U usporedbi sa OECD prosjekom to je 10 boda više. U odnosu na ostvarene rezultate susjednih zemalja, ostvarili su zanemarljivih 7 boda manje u odnosu na Njemačku, 4 boda više u odnosu na Belgiju i 32 boda manje u odnosu na vodeći Singapur. U Tablici 14. prikazani su rezultati pojedinačno za dječake i djevojčice. Djevojčice su bile bolje i ostvarile značajniju razliku u odnosu na dječake od 24 boda. Dječaci su ostvarili jednak broj bodova sa dječacima iz Belgije 491 bod, 8 boda manje u odnosu na Njemačku, 12 bodova više u odnosu na OECD prosjek i 34 boda manje u odnosu na Singapur. Djevojčice su ostvarile 5 boda manje od Njemačke, 8 boda više od Belgije, 9 boda više u odnosu na OECD prosjek i 31 boda manje u odnosu na djevojčice iz Singapura.

Tablica 13. Ukupni rezultati čitalačke pismenosti (PISA, 2015)

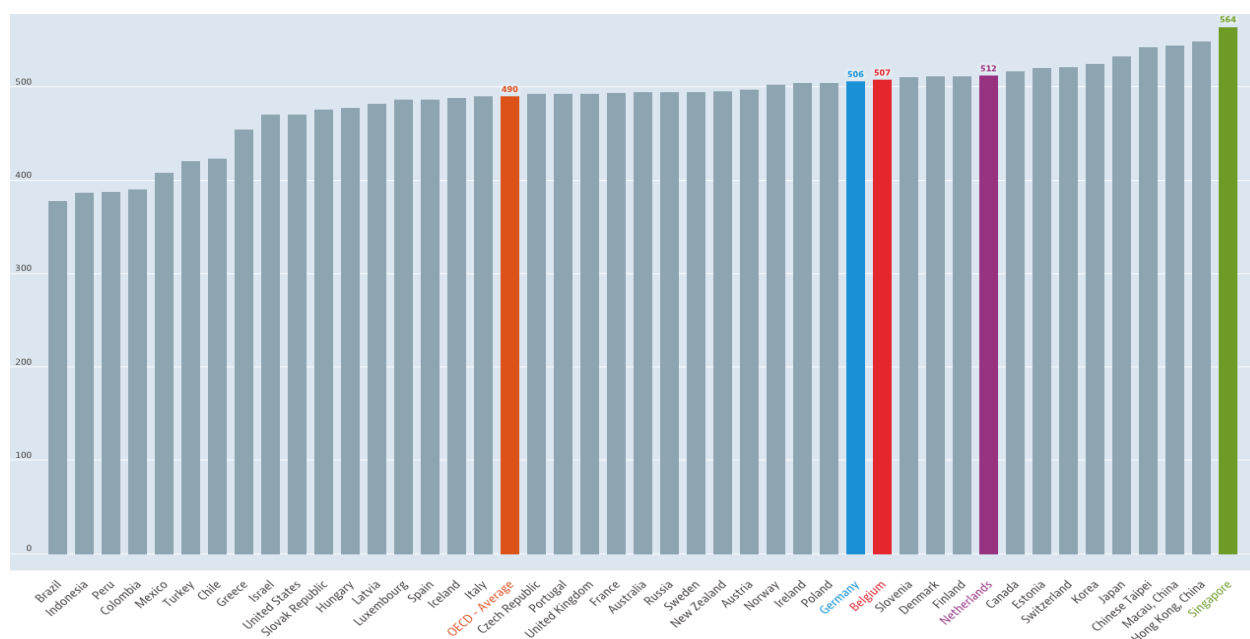
Tablica 14. Ukupni rezultati postignuća djevojčica i dječaka iz čitalačke pismenosti (PISA, 2015)

Država	Dječaci (bodovi)	Djevojčice (bodovi)
Nizozemska	491	515
Njemačka	499	520
Belgija	491	507
OECD prosjek	479	506
Singapur	525	546

Matematička pismenost sljedeće je područje koje se vrednuje PISA istraživanjem. U Tablica 15 vidljivi su ukupni rezultati. Nizozemska sa 512 bod ispred je susjednih zemalja Belgije sa

507 bodova i Njemačke sa 506 bodova, 22 boda više u odnosu na OECD prosjek i statistički velikim zaostakom od 52 boda za prvoplasiranim Singapurom. Iako je međunarodni trend opadanja uspješnosti u matematici, obrazovna politika u Nizozemskoj je usmjerena na poboljšanje i podizanje kvalitete rada u školama. Također, pažnja je usmjerena na podizanje boljih komunikacijskih kompetencija učenika kojima nizozemski nije materinji jezik jer u prosjeku imaju 29 bodova manje u znanost i 19 bodova manje u matematici nego njihovi vršnjaci koji (gotovo) uvijek govore nizozemski⁴⁴.

Tablica 15. Ukupni rezultati matematičke pismenosti (PISA, 2015)

U pojedinačnim rezultatima matematičke pismenosti prikazanim u Tablici 16 dječaci sa ostvarenih 513 bodova su imali veći uspjeh od 2 boda u odnosu na djevojčice koje su ostvatile 511 bodova. Dječaci su samo s jednim bodom manje zaostali za susjednim zemljama Belgijom i Njemačkom, ostvarili 19 bodova više u odnosu na OECD prosjek i 51 bod manje u odnosu na Singapur. Djevojčice su bile uspješnije za 11 bodova od Belgije, 13 bodova od Njemačke, 25 bodova od OECD prosjeka, a 53 boda manje u odnosu na najuspješniji rezultat djevojčica iz Singapura.

⁴⁴ [http://www.humanitiesindicators.org/cmsData/pdf/PISA2015%20\(vol1%20eng\).pdf](http://www.humanitiesindicators.org/cmsData/pdf/PISA2015%20(vol1%20eng).pdf)

Tablica 16. *Ukupni rezultati postignuća djevojčica i dječaka iz matematičke pismenosti (PISA, 2015)*

Država	Dječaci (bodovi)	Djevojčice (bodovi)
Nizozemska	513	511
Njemačka	514	498
Belgija	514	500
OECD prosjek	494	486
Singapur	564	564

Iako školski sustavi funkcioniraju u različitim kontekstima, čime se u nekoj mjeri umanjuje značaj usporedbi, ipak valja priznati da su rezultati pokazatelj produktivnosti školskog sustava i relevantnosti vještina koje utječu na gospodarski rast neke zemlje. Međunarodne razlike u kognitivnim vještinama, povezane su s razlikama u produktivnosti i gospodarskom rastu na razini zemlje (OECD, 2016). Rezultati iz 2015. godine pokazuju zavidno mjesto Nizozemske u odnosu na ostale zemlje OECD-a, no, vlasti upozoravaju kako je posljednjih godina izražen trend opadanja znanja učenika vezanih uz čitalačku pismenost te je samim time Nizozemska niže rangirana nego prijašnjih godina. Ističe se kako najtalentiraniji učenici ne ispunjavaju svoj puni potencijal, a broj djece koja završavaju osnovnu školu i ne znaju ispravno čitati povećao se u posljednje dvije godine (Netherlands Inspectorate of Education, 2018). Međutim, pozitivna činjenica u ovom slučaju je ta da nadležno Ministarstvo svake godine prikuplja izvješća od nadležnog Inspektorata obrazovanja i kreira politike kojima osnažuje školski sustav diljem zemlje. Navodi se kako sve zainteresirane strane naporno rade kako bi se kreirale jednake mogućnosti za sve, što je svakako dobra stvar i upućuje na mogućnost za daljnjim poboljšanjima. Ovo je pozitivan primjer kako ne treba bježati od padova i negativnih strana školskog sustava, jer upravo te negativnosti mogu biti dobra podloga za kritičko razmišljanje u kojem smjeru krenuti s kreiranjem novih politika koje će uključiti reformu kurikuluma, otvoriti prostora za nove škole, jačati odgovornosti i provoditi sporazum o kvaliteti. Takvim načinom može se postići konsenzus o rezultatima kojima svi teže, o jasnim podjelama uloga i davanje prostora stručnjacima da kreiraju vlastitu praksu te podršku koja im je potrebna.

Kako bi se dobio bolji uvid u školski sustav Nizozemske, provedeno je istraživanje na manjem broju profesora iz Nizozemske koji rade na dva različita sveučilišta. U nastavku se daje pregled rezultata istraživanja.

9. MIŠLJENJE PROFESORA O ŠKOLSKOM SUSTAVU NIZOZEMSKJE

Radi uvida u samu praksu obrazovnog sustava Nizozemske, a kao dopuna prikazu školskog sustava Nizozemske provedeno je istraživanje manjeg obima s profesorima koji rade na Sveučilištu u Amsterdamu i Sveučilištu u Rotterdamu. S obzirom na svrhu ovog istraživanja postavljeni su sljedeći istraživački zadatci:

- Ispitati i analizirati opću sliku profesora o školskom sustavu Nizozemske
- Ispitati i analizirati interes profesora za promjenama u školskom sustavu Nizozemske
- Ispitati i analizirati primjenjivost znanja profesora dobivenih stručnim usavršavanjima
- Ispitati i analizirati mišljenje ispitanika o njegovanju različitih vrijednosti u školskom sustavu Nizozemske
- Ispitati i analizirati stavove o: različitim pravima u vladinim politikama; stvaranju osrednjosti u školskom sustavu; i, potrebi za reformom školskog sustava.

Kako bi se dobio odgovor na postavljene istraživačke zadatke, provedena je online anketa na uzorku od 19-ero profesora s dva različita sveučilišta. U Tablici 17. prikazana su socio-demografska obilježja ispitanika.

Tablica 17. *Socio-demografska obilježja ispitanika*

Varijable		Ispitanici	
		Ukupno profesora	%
Spol	Muški	12	63,16
	Ženski	7	36,84
	Ukupno	19	100
Dob	do 30 godina	0	0
	od 31 do 40 godina	11	57,89
	od 41 do 50 godina	6	31,58
	iznad 50 godina	2	10,53
	Ukupno	19	100
Godine radnog	do 5 godina	9	47,37
	od 6 do 10 godina	9	47,37

iskustva/staža	od 11 do 20 godina	1	5,26
	preko 20 godina	0	0
	Ukupno	19	100
Mjesto zaposlenja	Amsterdam	11	57,89
	Rotterdam	8	42,11
	Ukupno	19	100

Instrument za provedbu istraživanja bio je anketni upitnik za nastavnike koji je samostalno izrađen za potrebe ovog rada, a sastojao se od dva dijela. Prvi dio odnosio se na opće podatke o ispitanicima (spol, dob, godine radnog staža i mjesto zaposlenja), dok je drugi dio sadržavao šest tvrdnji na kojima su ispitanici procjenjivali svoje slaganje s pojedinom tvrdnjom. Anketa je bila anonimnog tipa, a preduvjet uspješnosti pristupa ispitanika istraživanju osiguran je kratkoćom i jasnoćom ankete kao i konkretnošću pitanja. Za potrebe obrade podataka korišteni su jednostavni odgovarajući statistički postupci, odnosno korištena je deskriptivna statistika. Obrada podataka provedena je pomoću računalnog programa Microsoft Excel 2010.

9.1. Analiza i interpretacija rezultata

Kako bi se dobio uvid u mišljenje profesora o školskom sustavu Nizozemske ispitano je kakva je njihova opća slika o školskom sustavu u Nizozemskoj. Rezultati ukazuju kako 68,45% profesora ima vrlo pozitivnu ili pozitivnu sliku o školskom sustavu Nizozemske. Njih 21,09% ističe da je njihova opća slika o školskom sustavu neutralna, dok 9,51% navodi da je negativna. Promatrajući odgovore profesora obzirom na sveučilište u kojem rade, vidljivo je da profesori iz Rotterdama imaju pozitivniju sliku o školskom sustavu u Nizozemskoj nego profesori iz Amsterdama (Tablica 18). Tako 87,5% profesora iz Rotterdama navodi da imaju vrlo pozitivnu ili pozitivnu opću sliku o školskom sustavu, dok ni jedan od profesora ne navodi da ima negativnu sliku o njemu. S druge strane, profesori iz Amsterdama podijeljeni su u mišljenjima, pa 54,54% ima vrlo pozitivnu ili pozitivnu sliku, dok njih 18,18% ima negativnu sliku o školskom sustavu Nizozemske.

Tablica 18. *Opća slika profesora o školskom sustavu Nizozemske*

Opća slika o školskom sustavu Nizozemske	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdama (%)	UKUPNO (%)
Vrlo negativna	0,00	0,00	0,00
Negativna	18,18	0,00	9,51
Neutralna	27,27	12,50	21,09
Pozitivna	18,18	37,5	26,32
Vrlo pozitivna	36,36	50,00	42,13

Nadalje, ispitujući interes profesora za promjenama u školskom sustavu Nizozemske rezultati ukazuju kako profesori oba sveučilišta iskazuju u većini slab interes ili uopće nisu zainteresirani za promjene ($M=2,16$; $SD=1,30$). Zainteresiranost za promjene pokazuje samo 15,8% ispitanika. U Tablici 19. navodi se kako su prema procjenama profesori iz Rotterdama manje zainteresirani za promjene u odnosu na profesore iz Amsterdama.

Tablica 19. *Interes profesora za promjenama u školskom sustavu Nizozemske*

Interes za promjene u školskom sustavu	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdama (%)	UKUPNO (%)
Uopće nisam zainteresiran/a	36,36	50,00	42,10
Slab interes	18,18	37,5	26,31
Osrednji interes	18,18	0,00	10,53
Velik interes	18,18	12,5	15,8
Iznimno velik interes	9,09	0,00	5,26

Obzirom da je neformalno obrazovanje ključno za daljnji profesionalni razvoj profesora, željelo se ispitati da li su znanja dobivena na različitim stručnim usavršavanjima primjenjiva u njihovom radu, odnosno kakva je njihova opća slika o mogućnosti primjene stečenih znanja stručnim usavršavanjem (Tablica 20). Kada se govori o primjenjivosti znanja dobivenog na stručnim usavršavanjima uočava se kako je u prosjeku opća slika profesora između neutralne i pozitivne procjene ($M=3,68$; $SD=1,16$). Pritom, profesori iz Rotterdama (50%) izrazili su

veliko zadovoljstvo primjenjivošću znanja, dok su profesori iz Amsterdama jednako zauzeli pozitivan i neutralan stav sa 27, 27% kao i vrlo negativan stav (18,18%).

Tablica 20. *Opća slika ispitanika o primjenjivosti znanja stečenog na stručnom usavršavanju*

Opća slika o primjenjivosti znanja	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdama (%)	UKUPNO (%)
Vrlo negativna	18,18	0,00	0,00
Negativna	18,18	12,05	15,82
Neutralna	27,27	37,52	36,83
Pozitivna	27,27	0,00	5,26
Vrlo pozitivna	9,09	50,00	42,09

Procjena profesora o vođenju računa o vrijednostima kao što su interkulturalizam, demokracija, poštivanje ljudskih prava i poštivanje različitosti poprilično je slična kod profesora iz Amsterdama i profesora iz Rotterdama (Tablica 21). U ukupnoj procjeni ove tvrdnje, 52,64% svih profesora slaže se u potpunosti da se u njihovom školskom sustavu vodi računa o različitim vrijednostima, dok ih se 47,36% djelomično ili osrednje slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 21. *Procjena profesora o vođenju računa o različitim vrijednostima*

Vodi li se računa o vrijednostima kao što su interkulturalizam, demokracija, poštivanje ljudskih prava i poštivanje različitosti?	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdama (%)	UKUPNO (%)
U potpunosti se ne slažem	0,00	0,00	0,00
Djelomično se ne slažem	0,00	0,00	0,00
Osrednje se slažem	18,18	12,5	15,74
Djelomično se slažem	36,37	25,00	31,62
U potpunosti se slažem	45,45	62,50	52,64

Govoreći o pravima, većina ispitanika (42,08%) osrednje se slaže s tvrdnjom da bi vlada trebala više pridavati pozornosti ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima na nacionalnoj

i lokalnoj razini. 31,57% ispitanika u potpunosti ili djelomično se ne slaže s navedenom tvrdnjom, dok manji broj ispitanika (26,35%) iskazuje djelomično ili potpuno slaganje s potrebom da ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na zdravlje, obrazovanje i rad) trebaju imati veću ulogu u politici vlade na nacionalnoj i lokalnoj razini (Tablica 22).

Tablica 22. Procjena stava: Ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na zdravlje, obrazovanje i rad) trebala bi imati veću ulogu u politici vlade na nacionalnoj i lokalnoj razini

Ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na zdravlje, obrazovanje i rad) trebala bi imati veću ulogu u politici vlade na nacionalnoj i lokalnoj razini	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdam (%)	UKUPNO (%)
U potpunosti se ne slažem	9,09	0,00	5,26
Djelomično se ne slažem	18,18	37,50	26,31
Osrednje se slažem	36,36	50,00	42,08
Djelomično se slažem	27,27	12,50	21,09
U potpunosti se slažem	9,09	0,00	5,26

Nadalje, obzirom da se školski sustav Nizozemske nerijetko ocjenjuje kao „stress free“, ispitalo se smatraju li profesori da se takvim načinom stvara osrednjost u poučavanju učenika. Veći dio ispitanika uopće se ne slaže ili se djelomično ne slaže ovom konstatacijom (68,27%). No, nije zanemarivno da je 21,09% svih ispitanika izrazilo da se djelomično slaže s navedenom tvrdnjom (Tablica 23). Pritom su u kategoriji slaganja s tvrdnjom zastupljeniji profesori iz Amsterdama.

Tablica 23. Procjena stava: Mnogi nizozemski sustav obrazovanja ocjenjuju kao "stress free", smatrate li da se takvim načinom stvara osrednjost u poučavanju učenika

Mnogi sustav obrazovanja ocjenjuju kao "stress free", smatrate li da se takvim načinom stvara osrednjost u poučavanju	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdam (%)	UKUPNO (%)
U potpunosti se ne slažem	36,36	50,00	42,14
Djelomično se ne slažem	18,18	37,50	26,31
Osrednje se slažem	9,09	00,00	5,23
Djelomično se slažem	27,27	12,50	21,09

U potpunosti se slažem	9,09	0,00	5,23
-------------------------------	------	------	-------------

Posljednje istraživano pitanje odnosilo se na procjenu stava o potrebi reforme školskog sustava u Nizozemskoj. I u ovom slučaju mišljenja ispitanika su podijeljena, no većina profesora navodi kako nema potrebe za reformom školskog sustava (68,45%). Manji broj, no nije zanemariv, ističe slaganje s tvrdnjom da je potrebna reforma školskog sustava (26,31%). Pri tome je veća raspršenost odgovora vidljiva kod profesora iz Amsterdama u odnosu na profesore iz Rotterdama (Tablica 24).

Tablica 24. Procjena stava: *Smatrate li da su potrebne reforme školskog sustava Nizozemske*

Smatrate li da su potrebne reforme školskog sustava Nizozemske?	Profesori iz Amsterdama (%)	Profesori iz Rotterdama (%)	UKUPNO (%)
U potpunosti se ne slažem	36,36	50,00	42,14
Djelomično se ne slažem	18,18	37,50	26,31
Osrednje se slažem	9,09	00,00	5,23
Djelomično se slažem	27,27	12,50	21,09
U potpunosti se slažem	9,09	0,00	5,23

10. ZAKLJUČAK

Nizozemski školski sustav svrstava se u jedne od boljih školskih sustava u Europi, a i sami rezultati Programa međunarodne procjene postignuća učenika (PISA) ukazuju na visoku uspješnost rezultata djevojčica i dječaka u različitim područjima ispitivanja. Obrazovni sustav Nizozemske kombinira centralizirani okvir i politike s decentraliziranom upravom i upravljanjem školama. Tim se okvirom pružaju standardi s široko formuliranim ciljevima i nadzorom, dok su škole visoko autonomne u pitanjima povezanim s alokacijom resursa, kurikulumom i procjenom u usporedbi s drugim zemljama OECD-a. Dakle, sustav podupire visoku razinu decentralizacije, uravnoteženu nacionalnim sustavom ispitivanja i snažnim Inspektoratom za obrazovanje, kao i financiranje škola koje podržavaju studente u nepovoljnom financijskom položaju i inovativne ideje.

Unutar širokih parametara koje postavlja vlada, bez nacionalnog kurikuluma, škole imaju veliku slobodu samostalne organizacije. Snažan sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja igra značajnu ulogu. Povezivanje i uspostavljanje kontakata s poslodavcima već prilikom samog školovanja, dovodi do najnižeg postotka mladih koji su nezaposleni ili su izvan sustava obrazovanja ili osposobljavanja u OECD-u. Školske zajednice odgovorne su za upravljanje školama i za provedbu nacionalne obrazovne politike. Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti pruža sredstva za sve razine obrazovanja. Javne i privatne škole financiraju se na ravnopravnoj osnovi u okviru dodjele paušalnih iznosa. Studenti plaćaju školarinu u srednjim strukovnim i visokoškolskim ustanovama. Ciljana sredstva za škole s posebnim potrebama polaznika dostupna su preko vlade ili općina.

Obzirom da Nizozemska u svojoj politici veliki naglasak stavlja na kvalitetu obrazovanja, ovim radom se pokušao dati doprinos u prikazu školskog sustava Nizozemske. U Hrvatskoj gotovo i nema opsežnijih istraživanja koja nude detaljan prikaz školskog sustava Nizozemske. Stoga je ovaj rad dao uvid u sam povijesni razvoj Nizozemske, kao i tijekom razvoja obrazovanja u Nizozemskoj. Nadalje, prikazan je školski sustav od primarnog do tercijarnog obrazovanja, prethodno se bazirajući na razmatranju teorijskog značenja sintagme školskog sustava općenito. Kao posljednje, prikazani su neki rezultati PISA istraživanja iz 2015. godine koji daju uvid u postignuća učenika na određenim tematskim područjima u usporedbi s ostalim zemljama Europe i prosječnim rezultatima OECD-a te rezultati kratkog istraživanja provedenog s profesorima iz Amsterdama i Rotterdama.

U istraživanju je sudjelovalo 19-ero profesora s dva različita sveučilišta, s većom zastupljenošću muškaraca (N=12) u odnosu na žene (N=7). Općenito profesori imaju vrlo pozitivnu i pozitivnu sliku o školskom sustavu. Izvješća za 2017. godinu isticala su kako je Nizozemska pala u rangiranju prema PISA rezultatima iz 2015. godine, no, izraženo je kako Ministarstvo i nadležni Inspektorat kontinuirano rade na poboljšanju ovih lošijih rezultata. Prema Nacionalnom centru za obrazovanje i ekonomiju (NCEE, 2019) vidljivo je kako je vlast ponovno odradila odličan posao visokim ulaganjem u kvalitetu obrazovanja i školskog sustava na svim razinama. Istaknuto je da je Ministarstvo nadležno za kreiranje nacionalnog kurikuluma i za utvrđivanje ciljnih vrijednosti za učenika s obzirom na taj kurikulum. Kako će škole implementirati taj kurikulum i pomoći učenicima postići zadane ciljeve ovisi isključivo o svakoj školi ponaosob. Moguće je da su ispitivani profesori zadovoljni ovakvim načinom rada, obzirom da procjenjuju kako nisu zainteresirani ili su slabije zainteresirani za promjene u školskom sustavu. S jedne strane ovakvi rezultati mogu ukazivati na dovoljno visoku kvalitetu školskog sustava, dok s druge strane moguće je da profesorica na sveučilištima nisu motivirani da kreiraju neke promjene. NCEE (2019) dalje navodi kako se mnogi koji istražuju školski sustav Nizozemske mogu složiti da je kvaliteta rada profesora vrlo važna odrednica razine postignuća njihovih učenika. Mišljenja profesora o primjenjivosti znanja koja stječu na stručnim usavršavanjima su različita. Profesori koji rade u Rotterdamu imaju pozitivniju sliku o mogućnostima prijenosa novih znanja, dok su profesori iz Amsterdama podjednako ocjenili da je njihova slika o mogućnosti prijenosa znanja dobivenih stručnim usavršavanjima negativna, neutralna i pozitivna. Prema propisima Ministarstva, nastavnici u Nizozemskoj imaju obavezu ispuniti 160 sati u području profesionalnog razvoja tokom perioda od četiri godine. Odgojno-obrazovne ustanove imaju poseban budžet za organiziranje profesionalnog učenja za svoje nastavnike. Međutim, ističe se kako su kod visokoškolskih institucija upravo profesori ti koji prenose znanja na stručnim usavršavanjima nastavnicima iz primarnog i sekundarnog obrazovnog sektora. Moguće je da su stoga mišljenja ovih ispitanika podjeljena, jer u većini slučajeva su oni ti koji održavaju stručna usavršavanja, a rijede ih pohađaju.

Kada se govori o vrijednostima i pravima zastupljenima u nacionalnim politikama ispitanici iskazuju pozitivno slaganje s navedenim. Naime, takav rezultat ne iznenađuje, obzirom na već spomenutu činjenicu visokog ulaganja u obrazovni sustav Nizozemske od strane vladajućih. Isto tako izvješća koja se rade svake godine i koja pružaju konstruktivne smjernice za poboljšanje školskog sustava, sigurno doprinose kvaliteti i zadovoljstvu

organizacijom školskog sustava. Prema većini ispitanika reforme školskog sustava nisu potrebne, no svakako je potrebno dopustiti da svoje prijedloge za poboljšanje iznose oni koji smatraju da bi se ipak trebalo krenuti s reformom školskog sustava.

Zanimljivo je za kraju istaknuti kako Nizozemska ima jako malo škola koje imaju lošu reputaciju odnosno niske uspjehe (NCEE, 2019). To se postiže načinom da Inspektorat kada utvrdi nekvalitetu u radu, javno objavljuje imena tih škola, a one su primorane u roku od šest tjedana izraditi i javno objaviti plan napretka. Ti se planovi najčešće osmišljavaju uz pomoć savjeta koji predstavljaju školsku zajednicu. U pravilu, škole se mogu poboljšati u okviru tog sustava, no ukoliko to ne učine, mogu se udružiti sa školom koja je više rangirana u kvaliteti svog rada. Međutim, ako se škola i nakon dvije godine smatra neuspješnom u svojoj kvaliteti rada, izgubit će sva sredstva koja im je vlada namijenila. Takav jedan dobro organizirani školski sustav može biti pozitivna smjernica za kreiranje kvalitetnijeg obrazovanja i u drugim zemljama koje se bore s niskom kvalitetom organizacije i postignuća učenika u svom školskom sustavu.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Raspored učenika prema vrsti škole. Strana br.23

Preuzeto s:
[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/SBO\(2008\)8/ANN&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/SBO(2008)8/ANN&docLanguage=En)

Tablica 2. Prikaz nizozemskog kvalifikacijskog okvira. Strana br.25

Preuzeto s: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-qualifications-framework-53_en.

Tablica 3. Preporučeni broj nastavnih sati osnovnog srednjoškolskog obrazovanja.

Strana br.36. Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005.

Tablica 4. Prikaz programa po smjerovima. Strana br.39

Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005.

Tablica 5. Specifični predmeti po sektorima- Strana br.42

Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005.

Tablica 6. Preporučeni broj nastavnih sati u VMBO. Strana br.42

Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005

Tablica 7. Zajednički predmeti HAVO i VWO. Strana br. 46

Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005.

Tablica 8. Specijalizirani predmeti HAVO i VWO. Strana br.46

Preuzeto od Duch Eurydice Unit, 2005

Tablica 9. Prikaz ECTS bodova stečenih prema trajanju i stupnju programa. Strana br.57

Preuzeto s <https://studies.ku.dk/masters/global-development/programme-structure/ects/>.

Tablica 10. Ukupni rezultati PISA istraživanja za 2015. godinu. Strana br.61

Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.

Tablica 11. Ukupni rezultati prirodoslovne pismenosti. Strana br.62

Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf> .

Tablica 12. Ukupni rezultati postignuća djevojčica i dječaka iz prirodoslovne pismenosti.

Strana br.62 Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.

Tablica 13. Ukupni rezultati čitalačke pismenosti. Strana br.63

Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.

Tablica 14. Ukupni rezultati postignuća djevojčica i dječaka iz čitalačke pismenosti.

Strana br.63 Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.

Tablica 15. Ukupni rezultati matematičke pismenosti. Strana br.64

Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.

Tablica 16. Ukupni rezultati postignuća djevojčica i dječaka iz matematičke pismenosti

Strana br.65 Preuzeto s: <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>.

Tablica 17. Socio-demografska obilježja ispitanika. Strana br.66

Tablica 18. Opća slika profesora o školskom sustavu Nizozemske. Strana br. 68

Tablica 19. Interes profesora za promjenama u školskom sustavu Nizozemske. Strana br.68

Tablica 20. Opća slika ispitanika o primjenjivosti znanja stečenog na stručnom usavršavanju. Strana br.69

Tablica 21. Procjena profesora o vođenju računa o različitim vrijednostima. Strana br.69

Tablica 22. Procjena stava: Ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na zdravlje, obrazovanje i rad) trebala bi imati veću ulogu u politici vlade na nacionalnoj i lokalnoj razini. Strana br.70

Tablica 23. Procjena stava: Mnogi nizozemski sustav obrazovanja ocjenjuju kao "stress free", smatrate li da se takvim načinom stvara osrednjost u poučavanju učenika. Strana br. 70

Tablica 24. Procjena stava: Smatrate li da su potrebne reforme školskog sustava Nizozemske. Strana br. 71

POPIS SLIKA

Slika 1. *Školski sustav Nizozemske (OECD, 2014). Strana br.21*

Preuzeto s:<http://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf>

Slika 2. *Legenda školskog sustava Nizozemske (OECD, 2014). Strana br.22*

Preuzeto s <http://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf>.

LITERATURA

Antić, S. (1999). Opća pitanja sustava odgoja i obrazovanja. U: Mijatović, A (Ur.). *Osnove suvremene pedagogije*. Zagreb: Hrvatski pedagoško - književni zbor.

Driessen, G., Valkenberg, P. (2001). *Islamic schools in the Netherlands: Compromising between identity and quality?*. British Journal of Religious Education, 23 (1), 15-26

Meelissen, M.R.M., Punter, R.A. (2016). The Netherlands. In I.V.S.Mullia, M.O.Martin, S. Goh, K.Kotter (Eds.), *TIMSS 2015 Encyclopedia: Education Policy and Curriculum in Mathematics and Science Boston*: Boston College, TIMSS&PIRLS. Dostupno na: <https://research.utwente.nl/en/publications/the-netherlands-29>

Mijatović, A. (1999) (Ur). *Osnove suvremene pedagogije*. Zagreb: Hrvatski pedagoško – književni zbor.

Ministry of Education, Culture and Science (2014). Key Figures 2009 – 2013, Education, Culture and Science. Dostupno na: <https://www.government.nl/documents/reports/2014/08/12/key-figures-2009-2013-ministry-of-education-culture-and-science>

National Center On Education And The Economy (2019). Netherlands Overview. Dostupno na: <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/netherlands-overview/>

Netherlands Inspectorate of Education (2018). Summary report: The State of Education. Dostupno na: <http://www.destaatvanhetonderwijs.nl/>

Ritzen, J. M. M., van Dommelen, J., De Vijlder, Frans J., (1997) *School finance and school choice in the Netherlands*, [Economics of Education Review](#), Elsevier, vol. 16(3), stranice 329-335,

Rizvi, F., Lingrad, B. (2010). *Globalizing educational policy*. London: Routledge

Vrcelj, S. (2000). *Školska pedagogija*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.

http://education.stateuniversity.com/pages/1065/Netherlands-HISTORY_BACKGROUND.html

<http://www.oecd-library.org/docserver/9789264248373en.pdf?expires=154757820&id=id&accname=guest&checksum=6F149D43C7AAA6E2CF8DF30C45CF40B7>

<https://www.iamexpat.nl/education/primary-secondary-education/dutch-school-types-netherlands>

<https://www.perfar.eu/policy/education/netherlands>

<https://www.slideshare.net/gdries/geert-driessen-frans-van-der-slik-2jssr01-driessenvanderslikreligion>

<https://www.iamexpat.nl/education/primary-secondary-education/dutch-school-types-netherlands>

https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2017-nl_en.pdf

https://read.oecd-ilibrary.org/education/isced-2011-operational-manual_9789264228368-en#page11

<https://www.skolskiportal.hr/clanak/8242-kako-nizozemsko-obrazovanje-cini-djecu-sretnom/>

http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/archive/Countries/WDE/2006/WESTERN_EUROPE/Netherlands/Netherlands.pdf

http://www.oecd.org/education/EDUCATION%20POLICY%20OUTLOOK_NETHERLANDS_EN%20.pdf

<https://www.nvaio.net/system/files/pdf/EPNUFFIC%20Dutch%20Education%20System%20Described.pdf>

http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Netherlands.pdf

PRILOG 1. Anketni upitnik

Poštovani, molimo Vas za suradnju u ispunjavanju ovog anketnog upitnika koji se sastoji od nekoliko općih pitanja, a odnose se na Vaše mišljenje o školskom sustavu Nizozemske. Procjenjujemo kako će Vam za ispunjavanje upitnika trebati oko 5 minuta. Rezultati će se koristiti isključivo za potrebe izrade diplomskog rada. Hvala!

1.) Spol osobe koja ispunjava anketu:

- 1) Muški
- 2) Ženski

2.) Vaša dob:

- 1) do 30 godina
- 2) od 31 do 40 godina
- 3) od 41 do 50 godina
- 4) iznad 50 godina

3.) Godine radnog staža:

- 1) do 5 godina
- 2) od 6 do 10 godina
- 3) od 11 do 20 godina
- 4) preko 20 godina

4.) Mjesto zaposlenja

- 1) Amsterdam
- 2) Rotterdam

Molimo Vas da na sljedećim tvrdnjama procjenite Vašu opću sliku o školskom sustavu Nizozemske kao i interes za promjenama u školskom sustavu.

5.) Kakva je Vaša opća slika o školskom sustavu Nizozemske?

- 1) Vrlo negativna
- 2) Negativna
- 3) Neutralna

- 4) Pozitivna
 - 5) Vrlo pozitivna
- 6.) Jeste li zainteresirani za promjene u školskom sustavu Nizozemske?
- 1) Uopće nisam zainteresiran/na
 - 2) Slab interes
 - 3) Osrednji interes
 - 4) Veliki interes
 - 5) Iznimno veliki interes
- 7.) Kakva je Vaša opća slika o primjenjivosti znanja stečenih na stručnim usavršavanjima?
- 1) Vrlo negativna
 - 2) Negativna
 - 3) Neutralna
 - 4) Pozitivna
 - 5) Vrlo pozitivna

Molimo Vas da na sljedećim tvrdnjama procijenite Vaše slaganje s navedenim tvrdnjama.

- 8.) Ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na zdravlje, obrazovanje i rad) trebala bi imati veću ulogu u politici vlade na nacionalnoj i lokalnoj razini.
- 1) U potpunosti se ne slažem
 - 2) Djelomično se ne slažem
 - 3) Osrednje se slažem
 - 4) Djelomično se slažem
 - 5) U potpunosti se slažem
- 9.) Mnogi nizozemski sustav obrazovanja ocjenjuju kao "stress free", smatrate li da se takvim načinom stvara osrednjost u poučavanju učenika?
- 1) U potpunosti se ne slažem
 - 2) Djelomično se ne slažem
 - 3) Osrednje se slažem
 - 4) Djelomično se slažem
 - 5) U potpunosti se slažem
- 10.) Smatrate li da su potrebne reforme školskog sustava Nizozemske
- 1) U potpunosti se ne slažem

- 2) Djelomično se ne slažem
- 3) Osrednje se slažem
- 4) Djelomično se slažem
- 5) U potpunosti se slažem